

TERUGGEROEPEN

DOOR JOHANNA BREEVOORT

NIJMEGEN

G. F. CALLENBACH

TERUGGEROEPEN

TERUGGEROEPEN

DOOR JOHANNA BREEVOORT

MET TEEKENINGEN VAN E. J. VEENENDAAL

NIJKERK

G. F. CALLENBACH

I.

MOEDER EN DOCHTER.

„Van avond voor 't laatst, moedertje.”

Het meisje, dat naast moeder op de bank zat voor het kleine buitenhuisje, lei haar hoofd op de schouders der grijzende vrouw en snikte zacht.

Achter het lage rozenhaagje golfde het korenveld goud en wijd onder den rozerood getinten hemel, aan den horizon neigde de gulden zon zich tot avonddrust. In de toppen der boomen zongen de vogels niet meer, alleen de koekoek riep zijn eentonigen groet uit. Een vleermuis vloog klepperend rond.

De dauw begon wit wazig te dampen boven de slooten, verspreidde zich over korenland en weide. De koeien loeiden zacht of schoren met hun scherpe tong hun avondvoedsel af. Een paardje holde door de wei, dol-vroolijk, de mollige schaapjes langs. In de sloot kwekten de kikkers.

„Ja, kindje, voor 't laatst.”

Anders zei moeder niet. Zij hield de handen van haar Lotje in de hare en streefde die. „Het is wel hard, dat je weg moet, kind.”

't Meisje knikte: „Maar 't is toch beter, moeder. 'k Ga

nu meer verdienen. Met handwerken haal je geen droog brood en u kunt 't werk best af met de meisjes."

„Och, toen jullie allemaal klein waren ging 't wel," stemde moeder in. „Maar grootere kinderen grootere zorgen, dat weet je."

Lotje wist het heel goed. Als oudste dochtertje was ze, sinds vaders dood, moeders vertrouwde. Pas elf jaar toen vader stierf, begreep zij al heel spoedig hoe zwaar het

eene weduwe valt het brood voor vijf kinderen op te halen.

Vader, candidaat-notaris, verdiende in zijn tijd niet veel, liet geen geld na en familie die steunen kon, bezat vader noch moeder.

Moeder kon prachtig handwerken, ook heel goed naaien. Zij werkte voor de burgemeesters-, de notaris- en de domineesvrouw van het dorpje, en enkele anderen, die haar keurig werk op prijs konden stellen. Moeder gaf een cursus in handwerken, die goed betaald werd. Zoo iets bestond er in heel Waterkerk niet. Lotje hielp moeder in al dien arbeid. Zeven jaren rustte vader reeds in het graf, het meisje groeide op tot een beschaafde, handige werkster, en de kleintjes werden groot in dien tijd.

Catrien en Coba kwamen ook van school, geld om de meisjes te laten leeren bezat moeder niet, er moest raad geschapt worden om voor hen allen arbeid en verdienste: een levensbestaan te verwerven.

„Moeder, laat mij maar gaan dienen,” had Lotje een en andermaal voorgeslagen.

„Dienen, kind, jij? Al hebben we 't hard, we behooren toch niet tot den arbeidersstand. Hoe kan jij bij de boeren gaan.”

„Neen, niet bij de boeren, moeder.” Lotte moest lachen om de gedachte alleen. Zij, 't teere, slanke meisje, met d'r handjes geoefend om de naald te hanteeren, in 't boenhok en onder de koeien. „Ik bedoel als kinderjuffrouw of derde meisje. U hebt ons toch ook na schooltijd nog les gegeven in Fransch en Engelsch. Ik kon best als kinderjuffrouw gaan of als kamenier.”

Moeder wilde er in 't eerst niets van hooren. Lotte weg?

Lotte onder vreemden? 's Zomers kreeg moeder immers veel werk, wanneer er pensioengasten kwamen.

Toch had moeder eindelijk toegegeven. Willem zat in de hoogste klasse van de lagere school. Wilde hij iets worden, dan moest hij naar de Mulo in de stad. Hoe kòn 't? Lotte drong er zoo op aan: „Toe moeder, laat me eens uitkijken naar een betrekking.”

„We zullen den Heere om licht en wijsheid vragen,” had moeder eindelijk gezegd: „Hij weet immers, dat we er zijn en wat we noodig hebben.”

Ach, 't kostte moeder zóóveel, haar dochtertje de wijde wereld in en onder vreemden te zenden. O, hoe vurig bad de weduwe den Heere om haar Zijn weg te doen zien. Zij hield haar schaapjes zoo graag allemaal bij elkaar.

Lotte zelve bad ook. Zij voelde sterk, dat 't afscheid zwaar zou zijn, doch haar verlangen ging wel uit om weg te vliegen uit den dagelijkschen tredmolen van moeders gezin in een andere omgeving.

Moeders leerlingen kende Lotte van a tot z. Zij ging met hen school, speelde met de meisjes in het bosch en op de dorpsmeent, doch veel vriendinnen kreeg Lotte niet. De deftige kinderen zagen op haar neer en de arme keken tot haar op. Daarbij, zij liep meestal vlug naar huis, er viel zooveel te doen, omdat moeder het zoo druk had.

Zoo werd Lotte met de jaren een stil meisje, een beetje te ernstig voor haar jeugd, met iets moederlijks in haar wezen, toch met het diepe verlangen naar vreugd en liefde en vroolijkheid in haar hart.

In het vorig jaar was de Doleantie uitgebroken in het kleine dorpje. Moeder ging mee, ondanks veel spot en smaad. Lotte volgde moeder vol geestdrift en overgegeven-

heid. Lotte kon redeneeren over kerkelijke vraagstukken als een oud mensch en haar broertje, vroegwijs — deed mee.

Eens schonk Lotje zelfs haar liefste sieraad, een gouden broche, aan de Kerk. De dominee, die van verre kwam, had gepreekt over het afgodische Israël, dat zijn gouden sieraden ten offer bracht om het gouden kalf te maken. Wat doet gij voor den Heere? vroeg de prediker. Zij gaven het liefste wat zij bezaten aan de afgoden, bezit gij kracht om uw mooiste sieraden Hem den Heere te offeren, wanneer ge geen geld bezit?

Lotje hield er geen spaarpot op na. Ach, de behoeften waren zoo vele in huis. Maar een heerlijk verlangen doortintelde haar, de mooie broche den Heere te geven. Moeder vond het goed. Want geld is maar geld. Iets te offeren dat je liefhebt, raakt je liefde, je ziel.

Zoo groeide Lotje op als een ernstig meisje. Wat oudachtig voor haar jaren.

Een paar maanden geleden: begin Juni, had Lotte het gezin ontmoet, waarin ze nu als kinderjuffrouw een plaats zou krijgen.

De vrouw van den burgemeester kreeg eene vriendin uit Rotterdam te logeeren, die met de kinderen ook de kinderjuffrouw meebracht.

Iederen dag moest Lotte op Rozengarde zijn om de fijne jurkjes en blouses weg te halen en thuis te brengen. Geen ander dan moeder vertrouwde mevrouw dit moeilijk te bewasschen goedje toe. Moeder mocht ook een keurig geborduurde ochtendjapon voor mevrouw maken en bij het passen lette mevrouw er op welke beschaafde manieren deze naaister met haar kinderen eigen waren.

Op een morgen vond Lotte de kinderjuffrouw schreiend

in de keuken. Een telegram van haar vader lag op tafel: moeder was plotseling heel erg ziek geworden, 't meisje wilde naar huis en mevrouw maakte bezwaar.

„Als er maar iemand was in mijn plaats,” jammerde het meisje. „Ik kan mevrouw hier niet alleen laten met de kinderen en mijn hart trekt naar moeder.”

„Als 'k jou was ging 'k,” raadde Kee, de keukenmeid, resoluut. „Je moeder gaat boven je mevrouw.”

„Ja maar, mevrouw is ook ziek. En dan die drukke kinderen.”

„Moet mevrouw maar 'n noodhulp nemen!” oordeelde Kee.

„Of je een noodhulp aan je neus hebt hangen, Kee,” zei juf.

„Nu, dat zou 'n zware vracht aan je neus zijn,” grapte de keukenmeid. „Maak je maar niet ongerust, dat rijke volk komt er best.”

Lotte had 't gesprek zwijgend aangehoord. 't Moest toch wel een lieve dame zijn, dat juf zich zoo ongerust over haar maakte. Moeder vond haar ook aardig.

„'k Wou, dat ik je vervangen kon,” zei ze eindelijk zachtjes.

„O, zou jij willen?” De oogen van het meisje verhelderden

door haar tranen heen. „Dat zou een uitkomst zijn. 'k Zal 't dadelijk mevrouw vragen.”

„Ja maar, ik weet niet of moeder het goedvindt,” krabbelde Lotte terug.

„Mevrouw is een best mensch en ze betaalt goed,” spoorde juf aan.

Eer Lotte 't wist stond zij naast juf in de huiskamer van de burgemeestersche voor mevrouw, die gedrukt en verward door het bericht op de sofa zat.

„Zou je willen, Lotte? 'k Zou 't prettig vinden. Kun je met kinderen omgaan?”

„Of ze,” antwoordde de burgemeestersvrouw in haar plaats. „Lotte is lief met kinderen. Zij onderwijst de onze ook en ze houden van haar.”

„Stuur moeder even naar me toe, Lotte, wanneer jij ten minste zin hebt, om hier te komen. Je krijgt tien gulden in de week.”

Tien gulden in de week! Geen oogenblik aarzelde Lotte. Als moeder dat nu niet goed vond! Wat moesten zij niet doen om tien gulden te verdienen!

Moeder vond het goed en Lotte was een maand bij de kinderen gebleven. Iederen avond keerde zij met een opgewekt hart bij moeder terug. Lotte kreeg een kleurtje, begon er gezond en flink uit te zien. Er viel weinig anders te doen dan met de kinderen in het bosch te zijn en als 't regende in de kinderkamer. 't Was vacantie, leeren behoefde niet, wanneer er maar iemand was, die ze geheel verzorgde en op hen paste.

Na vier weken was juf teruggekomen, doch met de boodschap dat zij met Augustus haar betrekking verliet; moeder, nog niet geheel hersteld, kon haar dochter niet meer missen.

„Nu kom jij maar voorgoed bij ons,” besliste mevrouw Hart zonder aarzelen, „Lotje, de kinderen kennen jou nu eenmaal.”

„Als moeder 't goedvindt,” had Lotte opnieuw geantwoord. Al popelde haar hart van verlangen om te leven in zulk een mooi huis en in een groote stad, zonder moeders zegen deed zij 't niet.

Het ja zeggen had Lotte's moeder veel gekost. Weg naar de groote stad, nu niet iederen avond thuis, maar vele maanden onder moeders oogen uit. Onder vreemden. In verleiding.

Lotte drong niet aan. Ook zij voelde het leed der scheiding wel. Maar er waren zooveel lichtpunten. Catrien en Coba konden Lotte vervangen. Willem zou naar de Mulo kunnen gaan van Lotte's meerdere verdiensten.

Toch klopte Lotte's hart blij toen moeder met een bleek, ernstig gezicht zeide: „'t Is goed, Lotte, ga jij maar. De Heere is overal. Hij gaat met je mee en Hij blijft bij ons. Alleen, vergeet den Heere niet, kindje.”

En nu was de laatste avond aangebroken. Lotte zat nog naast moeder terwijl 't manelicht zilverglansen tooverde tusschen het donkere boomenloof en de sterretjes te voorschijn sprongen aan 't donkerblauw azuur in den hemelkoepel.

„Wat is 't mooi om ons, moeder. Wie weet welk een mooien levensavond u ook krijgt, moeder. Ik ben de eerste die gaat verdienen. Als we allemaal groot zijn. U zult 't goed hebben, moeder.”

De weduwe keek op. Lotte zag tranen op moeders fijn gezichtje.

„God is goed, Lotte. Het zonlicht moge nederdalen, maar

de Heere begeeft ons niet. Maar 't scheiden doet wel wee."

„Ik heb een biddende moeder," troostte Lotte opgewekt, „u zegt toch zelf: de Heere is overal, bij mij en bij u."

„Blijf bij Hem, Lotte!" Moeder sprak deze woorden zoo ernstig, dat Lotte dit oogenblik nooit vergat. „Heb de wereld niet lief, noch hetgeen in de wereld is. Indien iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem. Je komt in een heel nieuwe omgeving."

Daar knarste het tuinhekje, jonge, vroolijke stemmen klonken op in de avondstille. „Daar zijn de jongelui eindelijk," zei moeder. „Waar komen jullie toch vandaan? En dat nu Lotte voor 't laatst thuis is."

„We hebben geloopt als hazen, moeder. We zijn naar de stad geweest. Hè, hè, 't was 'n mooie wandeling."

„Naar de stad? Wat deden jullie daar?"

„We wilden een cadeau voor Lot koopen, moeder!" riep Willem. „We hebben alle drie de botjes bij elkaar gelegd. Niet, Trien en Co?"

„Ja, we wilden en zouden een lijstje hebben om onzen tekst," vertelde Coba. „We hebben 't zelf geborduurd 't fluweel, maar we wilden er een extra mooi lijstje om zien en dat heeft Wim gekocht."

In 't manelicht bekeek Lotte haar geschenk, door Wim vlug uit 't papier losgewikkeld.

„Vin je 't niet mooi, Lot, vin je 't niet mooi?" Co en Trien dansten van plezier.

„Prachtig," vond Lotte. „Maar we moeten eigenlijk de lamp aan hebben om 't goed te kunnen bekijken."

Moeder ging reeds naar binnen. Het zachte licht van de petroleumlamp straalde over de witgedekte tafel en moeders zilverende haren.

Lotte trad naderbij, hield het donker fluweel met gouden letters in de mahonielijst onder het licht.

„*Jesus Christus is gisteren en heden dezelfde tot in alle eeuwigheid,*” las Lotte bewogen.

„O, wat hebben jullie daar een werk aan gehad,” bewonderde Lotte.

„Ja, kolossaal. En dat zonder dat je 't merkte,” riep Coba.

„Van ons eigen centen,” vertelde Catrien opgewonden.

„'k Vind den tekst bijzonder mooi, jij niet, Lotte?” vroeg moeder.

„Moeder heeft 'm zelf uitgezocht,” verklapte Willem.

Moeder lachte in Lotte's oogen, zij begrepen elkaar zoo goed.

„Ja kind, 't is waar. Je gaat nou naar 'n groote stad. Er is veel verleiding. Je bent zoo gewoon op dit stille dorpje, ver van het wereldsche gewoel. Een mensch vergeet den Heere zoo licht en je bent niet altijd eender. We verliezen de vreeze des Heeren wel eens. Maar de Heere blijft getrouw. Hij verandert niet.”

Lotte knikte, zette zich naast moeder en Coba aan tafel. Catrien droeg de dampende pap op en Wim pakte het geschenk weer zorgvuldig in. „'t Kan nog wel in je koffer, zus.”

Met moeders geschenk! Lotte had er nog niet op gelet. Niet moeders trouwbijbel, maar een splinternieuw boek lag op tafel, II Timotheus 2 opengeslagen en geheel omstreept.

Na het avondeten las moeder dit geheele hoofdstuk en zij allen luisterden met grooten ernst. Bij het woord: „De Heere kent degenen die de Zijnen zijn,” hield ze even op en keek Lotte aan.

„Moeder, mag ik nog even op het orgel spelen?” vroeg Willem.

„Welja, kind. We hebben geen burenen die wij hinderen kunnen. Wat speel je?“

Willem sloeg reeds aan.

't Scheepje onder Jezus' hoede,
Met de kruisvlag hoog in top,
Neemt als arke der verlossing,
Allen, die in nood zijn, op.
Al staat de zee ook hol en hoog,
En zweept de storm ons voort,
Wij hebben 's Vaders Zoon aan boord,
En 't veilig strand voor oog.

Met harten vol liefde zongen allen mee. Lotte voelde wel wat Wim in zijn jongenstaal zeggen wilde, al vond hij zelf geen woorden. 't Meisje wist zich op een keerpunt in haar leven te staan. De kindertijd lag onherroepelijk achter haar, het leven van een volwassen mensch wenkte. Als haar scheepje nu maar onder de kruisvlag varen mocht.

Spoedig gingen de jongelui naar boven, maar moeder, die beneden sliep, kon de rust niet vinden. Nog eenmaal trad zij naar buiten in den helderen sterrennacht en keek op naar den hemel. Boven de sterren leefde haar God, leefde haar man eeuwig bij Hem en 't leek haar toe of ze in het suizen van den nachtwind door de donkere dennen en 't ruischend populierenblad haar levenspsalm beluisterde :

't Is de Heer, Wiens alvermogen
 't Groot heelal heeft voortgebracht;
 Die genadig uit den Hoogen
 Ziet, wie op Zijn bijstand wacht,
 En aan elk, die Hem verbeidt,
 Trouwe houdt in eeuwigheid.

„Lieve Heere,” bad zij geloovig. „Ga Gij mee met mijn kind. Blijf Gij bij haar, wees haar Leidsman in het nieuwe leven.”

II.

HET NIEUWE LEVEN WENKT.

In den jongen morgen lagen de velden sneeuwblank, golvend goud en frisch groenend te blinken in de zon. Tusschen het nieuwe roode lot van 't eikenhakhout zongen de vogeltjes, uit de weide vol zacht bloemgekleur steeg het leeuwerikenlied omhoog, in de verte klepelde een klok.

Lotte zag en hoorde die zomerheerlijkheid voor het laatst in haar oude leven. Ginds achter de spitse dennen verhief zich het kerktorentje; hoeveel herinneringen zaten er vast aan den kerkbrink. Kinderspel en meisjesvreugd, genot en

arbeid. Hoe vaak zeulde zij met het fijne strijk- of borduurgoed door het dorp, ging zij ter catechisatie, toog zij met moeder of de zusjes naar de kerk. Och, dat gewone gedoe lag nu achter haar, zij trad het volle menschenbestaan tegen.

Van den dominee, die de Doleantie leidde, nam Lotte gisteren afscheid.

„Kind, we hebben veel strijd meegemaakt,” zei hij hartelijk. „Maar nu krijg je een heel anderen strijd door te vechten in de groote stad. Je bent altijd onder moeders veilige hoede geweest. Nu moet je op je eigen beenen leeren staan.

Er bestaat veel verzoeking in een groote stad. Alleen wanneer je blijft bidden, kun je in den Heiland blijven, Lotje.”

Lotje had bewogen geknikt.

„Je kunt het wel moeilijk krijgen, kind. In Rotterdam begint de Doleantie pas. Laat het uiterlijke je niet meeslepen.

Tenslotte komt het er alleen op aan of we den Heere Jezus aanhangen. Je kunt erg rechtzinnig zijn en Hem toch vergeten.”

Ja, ja, Lotje begreep het wel, zij nam zich moedig voor pal te staan voor hare belijdenis, trouw de lokalen te bezoeken waarin kerk gehouden werd, te bidden en in den Bijbel te lezen.

„Dominee heeft mooi gesproken, moeder,” vertelde Lotte bij het thuiskomen. Moeder lette er op, het meisje zag er bewogen uit.

'n Beetje eenzelvig van aard, sterk hangend aan de zusjes, vielen er weinig afscheidsbezoeken te brengen in de afgelopen week en nu, terwijl zij met moeder naar het station wandelde — Wim ging met de meisjes vooruit, om beurten haar handkoffer sjouwend — merkten slechts weinigen van haar vertrek.

Alleen Geurt van den dorpsmid hield op met zijn klinkend

gehamer op het aambeeld en wuifde vriendelijk met de hand. „Dag Lot, 't ga je goed, hoor.”

't Was nog heel vroeg in den morgen, even zes uur ging de trein, mevrouw zag haar graag vóór de koffie in hun huis, dus zou Lotte den eersten trein nemen.

Met iets gejaagds over zich liepen zij beiden, zonder woorden, tot Barend de molenaar hen inhaalde met zijn bolderenden meelwagen.

„Stap op,” noodde hij, „stap op. Er is nog net plaats op den bok.”

Lotte schudde weigerend het hoofd: „We loopen liever, Barend. Maar als je Wim ginds oppikken wil, ze zeulen met mijn koffer.”

„Saluut. Dag!” riep Barend, een witte stofwolk omstootte die twee.

„Dat heb je in de stad niet, moeder.”

„Nee kind, maar daar stuift weer ander vuil.”

Lotte voelde wat moeder zeggen wilde, zij drukte moeders hand en arm.

„U bidt toch voor me, moedertje?”

„Zou ik dat vergeten, kind!”

Weldra haalden andere reizigers hen in en stonden zij op het perron, waar Wim en de zusjes wachtten in luidruchtig gepraat.

Snuivend, gillend en stoomend stootte de trein aan, 'n druk geklepper van toegeslagen deuren, wat g'n dag geroep: eer zij 't wist zat Lotte in den trein en schoof zij henen, langs de welbekende bosschen en beemden en heiden, altoos verder achteruit, tot zij de torenspits voorgoed uit het oog verloor.

Toen ging Lotte verzitten. Ze wilde nu vooruitrijden, de onbekende toekomst tegen. Haar hart hamerde, haar slapen klopten, wég van moeder, weg van huis. 't Was droevig, 't deed pijn. Maar er lag toch iets heerlijks in, 'n lachje vol weemoedige blijdschap vloog over haar wezen. Ze zou vaak schrijven. En moeder geld sturen. Hun allemaal veel te vertellen hebben. Spoedig naar de Meisjesvereniging en trouw naar de kerk gaan. Heel veel van die kindertjes houden. Ze vond Aletta en Henri aardig en dat mooie wiegekindje een snoes.

Op de kleine stopplaatsen kwam niemand Lotte's overpeinzingen storen, doch in Apeldoorn stapte een jong dametje in, vergezeld van een klein meisje, zwaar in den rouw. 't Kindje zag bleek en leek zenuwachtig.

„Ik is bang,” zei 't meisje, zich nestelend tegen hare begeleidster aan.

„Leun maar tegen me, lieverd.”

„Die rookspoor is zoo kwaad, tante, hij gilt zoo.”

„Heelemaal niet kwaad, hoor,” troostte tante: „De trein is zoet, je gaat naar pappie.”

„Is pappie ook met den rookspoor gegaan, tante?”

„Ja zeker, wijfje, pappie is thuis en wacht op je.”

't Meisje ging op haar knieën liggen, het neusje gedrukt tegen de ruiten.

Plots schoof in oorverdoovend lawaai een trein uit de andere richting voorbij.

't Kind begon hard te gillen: „Ik wil er uit, tante, 'k wil er uit.”

„Dan kom je niet bij pappie, hoor.”

„Is mammië ook weer thuis, tante?”

Tante aarzelde even. Eerbiedig antwoordde ze toen: „Mammië is in den hemel, kindje.”

„Ik wil ook naar den hemel, tante.”

„Je gaat naar pappie, hoor.”

„Heeft pappie ook in dien houten wagen gezeten, tante?”

„Ja zeker, poesje, paatje ging denzelfden weg.”

„Ziet mammië in den hemel me nu, tante?”

„Ja zeker, zeker wel.”

„Dan zal ik kijken of ik ze ook zie!” besloot 't kindje. Zij ging achterover liggen, het hoofdje op tante's schoot en viel heel spoedig in slaap.

„Kindje zonder moeder,” vertelde tante fluisterend, „ze was bang dat zij niet denzelfden weg volgde, dien haar vader ging.”

Lotte voelde iets van de onrust, die 't nu slapende meisje bezielde had. Hoe rustig lag zij nu en sliep.

„O Heere, laat me worden als zoo'n kindje,” bad Lotte innig zonder dat zij de oogen sloot.

Weer schrikt het meisje op van een aandonderenden trein.

„O tante, is pappie hier, is pappie ook geschrikt?”

„Pappie schrikt niet, lieverd, pappie wist dat de trein komen zou.”

Pappie wist dat de trein komen zou. Lotte dacht na over die luttele woorden.

Als je maar *weet* wat over je komt. Maar God wist het immers.

Bij de volgende halte stapte het tweetal uit. Lotte bleef alleen met hare gedachten, haar verwachtingen, haar afscheidsleed en toekomstvreugde.

't Liep tegen elven, toen Lotte Rotterdam bereikte. Moeder zond haar koffer vooruit, daarover dus geen zorg. Zeulend met haar handkoffertje werd het meisje door den drom reizigers meegevoerd naar den uitgang. Na het afgeven van haar kaartje stond het buitenmeisje even verwonderd stil bij de drukte om haar.

Links stroomde de breede rivier, glinsterend in de morgenzon. Lange rijnaken, vlugge en schutterig toeterende bootjes, kleine schuitjes, beladen met fruit of ander klein goed, verlevendigden het trotsche watertafereel. Over de sierlijk beboogde brug, die de gansche waterbreedte overspande, donderde een trein, over een andere brug schoven trammen heen en weer, bewoog zich veel volks.

Aan den wal lagen stoombooten van allerlei grootte, de kade lag vol stukgoed. Rijtuig, sleeperswagens, trammen, handwagens reden door elkaar. Lotte begreep niet hoe alles marcheerde zonder ongelukken.

In het frissche park speelden kinderen, op de banken dutte manvolk of rustten oude moedertjes en rechts zag je de statige huizenrij met zijn achtertuinen. Vooruit een hoog huis met zijn vele vensters.

Mannen stootten Lotte aan: „Koffer dragen, juffrouw?” „Een rijtuig, mevrouw?” 'n Straatventer bood zijn waren aan.

Een oogenblik overviel het meisje een gevoel van eenzaamheid. Vreemd hier aan te komen, zonder een levende ziel die je kende. Toen dacht ze aan moeder. „De Heere blijft bij je, kind,” en ze bleef rustig staan buiten het hek van het Maasstation in stil vertrouwen. „Mevrouw zou mij immers laten afhalen, 'k heb mijn zakdoek in mijn hand, daarop zou gelet worden.”

Lotte stond zoo verdiept in de beschouwing van de drukte, dat zij niet eens het oude vrouwtje opmerkte, dat overal zocht, voor deze vlak bij haar stond.

„O, uwes bent zeker de nieuwe juf. 'k Heb naar u gekeken op 't perron, dáár zoo'n baas zei: „Je bent verkeerd, je moet op 't tweede perron wezen, de trein is net aan.”

„Dus ben ik u ontsnapt, moedertje,” antwoordde Lotte vriendelijk, toch echt blij, dat er iemand opdook om haar te halen.

„Ik ben Antje, hoor. Geen moedertje.

'k Ben al vijftig jaar in de familie. 'k Heb nog bij meneers moeder gediend. Geef me je koffertje, juf."

„Wel neen, zeker niet," weigerde Lotte. „U bent 'n oud mensch."

„Ja maar, 't staat niet in de stad, juf."

„Kom, kom, ik ben jong en sterk. 'k Heb wel zwaardere vrachten gedragen."

„U is heelemaal geen nuf," prees Antje warm, zichtbaar ingenomen met Lotte's woorden: „De meeste meisjes met zoo'n netje voor d'r gezicht, zijn te grootsch om een pakkie te dragen. Mevrouw deed heel verstandig een boerenjuf te nemen: Hebt uwes al meer onder de menschen geweest?"

„Nee Antje, 'k hielp moeder thuis."

„En dan voor 't eerst bij zoo'n deftigheid," sprak het menschje bedenkelijk. „'t Is 'n heele waag. Maar mevrouw is 'n best mensch."

„Ik ken haar en de kinderen al, 'k ben immers een maand in de plaats geweest van de vorige juf."

„O, o . . . bent u die doleerende juf. Dat begrijp ik niet."

„Wat begrijpt u niet, Antje?" vroeg Lotte nieuwsgierig.

„Dat mevrouw een doleerende juf neemt. Ze heeft er zelf niet veel mee te doen. Met de fijnigheid, bedoel ik. Doleantie."

„Hoe weet u dat?"

„Ook 'n vraag. Hoe weet u dat. Ze is zelf wel uit 'n fijnen boel, hoor. Dat niet. Maar bij meneer laten ze de weezen bidden. De heele familie, 'k weet het, ben er van meisje van twaalf af onder. Mevrouw was ook nog vroom toen ze trouwde, maar meneer heeft de fijnigheid wel weg-gelachen. 't Is zoo'n kwibus en ie houdt van uitgaan."

Lotte lachte even. Door zoo'n babbelkousje werd je wel volmaakt ingelicht over de menschen, in wier huis je kwam.

„Maar, hoe weet u dat ik fijn ben?” vroeg Lotte met 'n lachje in haar oogen.

„Van Aletta. De mond rust niet over u. De juf van buiten. U hebt ze vrome versjes geleerd. Mevrouw houdt er niet van. Ze zeurt mij ook om verhaaltjes van den goeden Herder en de schapen en 't kind in de kribbe. Maar zie je, ik heb er zoo geen verstand van. 'k Ben hier zoo'n beetje hulp voor alles, hè. Ik woon op een hofje en kom als mevrouw me noodig heeft. M'n getrouwde zus die weet meer van de vromigheid, die is lid van de Doleerenden, zie je. Nou, die kan het wel vertellen als ze wou. Maar m'n zus heeft zelf negen kinderen, zie je.”

Lotte voelde zich volmaakt ingelicht. „'t Schijnt toch wel dat mevrouw 't prettig vindt, dat de kinderen iets over God hooren, Antje.”

„Moet je niet zeggen, juf. 't Is niet zoo makkelijk 'n goeie juf te krijgen. Der zijn er al heel wat geweest, hoor. Meest dienstmeisjes, die niet werken willen en denken dat ieder juf kan zijn. Of van die verwaande schapen, die kan mevrouw niet uitstaan.”

Ja, ja, Lotte begreep het wel. Een tram kwam aan. „Ja, die moeten we hebben, juf. Stap maar in.”

Onder het rijden stond Antjes mummelmondje niet stil. Lotte keek naar buiten, het drukke menschengedoe, de breede singels, de ruime pleinen met bloemenkraampjes, de oude statige Delftsche Poort, de Diergaarde: 't trok alles Lotte's aandacht en in dien tijd beluisterde zij van Antjes lippen het heele leven in mevrouws huis, van haar hofje, van het gezin der getrouwde zuster.

„We zijn d'r haast, juf!”

Dicht bij de glinsterende, lokkende rivier met haar boeiende

beweging, stond de tram stil. Zij beiden stapten uit.

„Kijk,” wees het vrouwtje aan, „daar rechts heb je het park. Wij gaan links. We wonen op 't Nieuwe werk. Zie je daar dat groote, witte huis? 'n Fijne boel, hoor.

Zèg, wil ik je nog eens even een goeien raad geven, 't is heusch goed gemeend. Je moet je volk maar overal gelijk in geven, nooit tegenspreken, hoor, dat kunnen ze niet goed velen. In huis moet je er maar nooit over praten dat je doleerend bent. Ze steken er den gek mee of worden kwaad. Je speelt maar, o aap wat heb ie 'n mooie jongen, dan blijf ie 't langst goeie vrinden. En hou je fijnigheid thuis. Met 'n beetje stroop heb ik 't vijftig jaar volgehouden!"

Lotte zweeg onder Antjes gebabbel. 'n Weerhaan word ik nooit, stelde ze beslist vast in haar hart, en mijn belijdenis verloochen ik ook niet. Mevrouw wist vooraf wat ze aan me had.

Luid, bijna plechtig klonk het belgekleppel achter de breede, groene deuren. 'n Keurig meisje opende, doch vóór Antje de nieuwe juf aan Keetje, het derde meisje, had kunnen voorstellen, stormden Aletta en Henri de breede marmeren trappen voor de groote spiegeldeuren af.

„Juffie, juffie, ben je daar? Dag juffie.”

Die twee voerden Lotte elk aan een hand door de hooge witte gang, belegd met een dikke smyrna looper. Hier en daar in deze hooge Gothische lengte stonden deuren open, keek je in kamers kostbaar gemeubeld, zoo mooi, als Lotte ze zich zelfs nooit had kunnen droomen.

Een eiken trapje op, gedeelte van de omhoog cirkelende wenteltrap met gebeeldhouwde leuninggen verlicht door hooge boogvensters, de zaal voorbij, glinsterend van spiegels en kronen en vergulde meubelen, nog een trapje, nog een trapje, al maar in 't rond, tot zij drieën stonden bij een portaal, dicht bij het plafond, waartegen blozende engeltjes met appelwangen je toelachten,

„Hier, juffie, hier, juffie, hier hooren wij.” Met een trap vloog

de gangdeur open, nog een, zij drieën stonden in een half-duistere kamer, met uitzicht op een binnenplaats. „Zie je, juffie, hier is je bed, hier is je kast, hier is de waschtafel en als je deze deur opendoet, ben je bij ons.”

Lotte volgde, bijna buiten adem door 't vele klimmen, de kinderen in het ruime, laaggezolderde, licht behangen vertrek.

Witte ledikantjes, witte kindermeubeltjes, een witte kanten wieg.

„Hier slapen we, juf, en dat is onze speelkamer!” Weer 'n schop tegen de deur, de kamer, even laaggezolderd, ver-toonde het beeld van de grootste wanorde. De bruinge-wreven vloer bezaaid met kostbaar, ook gebroken speelgoed, de tafel vol rommel, de ramen stevig afgehekt, wijd open, de zon glinsterde op de vensters der achterburen.

Antje sjokte hijgend achter de drie aan.

„Zijn jullie wel goed wijs?” riep ze toornig. „Moeten jullie 'n oud mensch zoo laten klimmen? Mammie had gezegd, juf moest eerst in de keuken goeden dag zeggen.”

„Nee, juffie eerst bij ons,” juichte Letta, die Lotte als een wervelwind had meegetrokken, „juffie is van ons, niet, juffie?”

Lotte lachte en vroeg verlegen: „Zal ik teruggaan, Antje?”

„Welnee, zeker niet, als je niet oppast, loop je je dood in dit hoge huis. Klee je eerst maar eens uit en laat die bengels alleen, kom dan in de keuken. Mevrouw zal wel bellen wanneer ze je hebben wil.”

Net rinkelde de electriche bel driemaal op in den koker van de wenteltrap.

„Da's mijn bel, juffie, we hebben hier allemaal onze eigen bel, juf.”

Antje strompelde moeizaam de trap af, de kinderen duwden

Lotte weer in haar eigen kamer, dansten om haar heen.

Viermaal relde het belletje: „Voor ons!” riep Aletta. „Kom Hen, we gaan naar mammie.”

’n Beetje overstuur viel Lotte neer op een stoel. Dat was een rare overkomst. Wanneer zou mevrouw haar willen ontmoeten?

Een fluitje bij haar deed Lotte opschrikken. Nog eens en nòg eens. ’t Kwam uit den hoek. ’n Spreekbuis zeker. Zij ging er heen, nam ’t fluitje van het mondstuk.

„Juffie,” mevrouws stem verstond Lotte duidelijk: „De kinderen hebben u naar boven gesleept, merk ik. Kee zal u een kop koffie boven brengen, als u zich eerst wat verfrisschen en verkleeden wilt. Over een half uur wacht ik u beneden.”

Vóór Lotte haar mantel had uitgetrokken kwam Kee met de koffie: „’t Zijn bengels, hè juf. U zult wel moe en dorstig zijn. Drink maar gauw uit, breng je je leege kopje mee? Je moet ’t hier overleggen. Er zijn zooveel trappen.”

Lotte knikte vriendelijk, verlangend dat ’t meisje heen zou gaan. Een half uur was niet lang en zij voelde zoo dringend behoefte even haar God te zoeken.

„’k Moet over ’n half uur beneden zijn,” zei ze ietwat gejaagd.

„Nou ja, je hoeft alles niet te doen wat zij zegt!” Met zij bedoelde Keetje mevrouw. „Dat doen wij ook niet. Je moet je volk nooit verwennen.”

Lotte zei niet veel, opende haar koffertje, nam moeders bijbel er uit.

„O ja, je bent doleerend,” merkte Kee spotachtig op. „U bent fijn!”

„Fijn is mooier dan grof.”

„Fijne lui en motregen bedriegen je ’t meest.”

„Ik ben, wat ik ben,” stroefde Lotte. Ging dat meisje toch maar weg.

Kee voelde Lotte's verlangen en ging. Met een nijdig gezicht. Met zoo'n juf was ze ook binnen. Zoo'n grootsch dier. Ze vertelde niks. Zoo'n boerenjuf.

Lotte vergat haar koffie uit te drinken in het overstelpend gevoel van hare gedachten. Hier op deze verdieping zou dus haar werk liggen, hier zou haar kamer zijn. Welk een verschil met moeders zonnige woning en het wijde lichtende uitzicht over de koren- en heidevelden. Ingesloten tusschen hemelhooge huizen, achter een nauwe binnenplaats. Onder vreemden. Zoover ze 't aanvoelde, vervreemd van het leven Gods. Met trillende handen nam Lotte haar Bijbel en sloeg dien open. Ach, die tekst zei haar niets. Verwachtte zij eene belofte, eene sterking, een zegen? Maar de Bijbel is geen loterij, zei moeder altijd.

Liever even den tekst lezen door de zusjes geborduurd: Jezus Christus is gisteren en heden dezelfde en tot in alle eeuwigheid. „Gij zijt dezelfde, o Heer!” Eerbiedig boog Lotte haar knieën en stortte hare volle, angstige ziel uit voor God. Daarna werd het stil in haar. „Wat en wie ook verandert, Jezus niet. Hij blijft bij mij.”

Nu vlug voortmaken om zich aan mevrouw te vertoonen. Eenvoudig en waar zijn. Zich het getuigenis van den Heiland niet schamen. 't Was toch heerlijk, dat de kinderen haar zoo blij tegemoet gevlogen waren. Ze zou haar best doen met het personeel goede vrienden te blijven. Wat was het heerlijk, te weten dat moeder voor haar bad.

III.

GING HET GOED?

„Het gaat goed, moeder, het gaat goed.” Dien toon beluisterde Lotte’s moeder in alle brieven door haar dochter geschreven. „Mevrouw is een best mensch, ze gaat veel uit, leeft midden in de wereld, ziet haar kinderen vaak geen half uur op een dag. De ouwe Antje, die onuitputtelijke babbelkous, beschermt me altijd tegen de vijandschap van ’t keukenpersoneel. Bij ’t eerste middagmaal of liever avondmaal, men eet hier ’s avonds om halfzeven, vielen ze mij al aan, die drie.”

In haar eersten brief had Lotte daarvan uitvoerig geschreven:

„De kinderen aten ditmaal nog binnen, reeds den volgenden dag gebruikte ik alle maaltijden met de kinderen boven; nu zei mevrouw: „Lotte, ik zou in de keuken eten, dan maak je tegelijk kennis met de anderen.”

Toen ik voor ’t eerst de met wit marmer bevloerde keuken binnenkwam, was alle man, of liever elk meisje, nog in de weer. De keukenmeid bakte biefstuk. Antje redderde al wat vaten aan het meterslange marmeren aanrecht, de werkmeid wreef ’t zilver af en Keetje, ’t derde meisje, zette de porceleinen schalen met al de verschillende gerechten in een dienbak, ging er toen met Daatje van door, den bak tusschen hen beiden, een vracht, hoor!

’k Stond stil te kijken, terwijl Antje de groote keukentafel dekte, niemand bemoeide zich met me, de keukenmeid zei: „’k Heb m’n hersens noodig, juf, meneer is zoo precies op de biefstuk.”

Later nadat de twee meisjes vleesch en dessert hadden binnengebracht, begonnen wij! „Keetje hoeft alleen soep en 't tweede gerecht te dienen,” vertelde Ant, „voor de rest helpen ze zich binnen zelf.”

'k Zat te wachten toen allen reeds aardappelen en vleesch en groente op haar bord hadden, flinke portie's, hoor.

„Kind, eet,” noodde Antje.

„We 'hebben nog niet gebeden,” antwoordde ik zacht.

„Kind, bidden, daar hebben we geen tijd voor, eer je 't weet staan ze binnen weer te rinkinkelen,” snauwde Keetje.

„De weezen doen 't voor ons,” spotte Daatje.

„Ja maar, juf is niet geabonneerd op de weezen,” viel de keukenmeid bij.

Ik vouwde mijn handen en bad, maar u begrijpt, moeder, 'k verstond me zelve niet goed.

„Smaakt 't nou lekkerder?” vroeg Da.

„Waarvóór doe je 't eigenlijk?” plaagde Kee.

„Och, alleen maar omdat er onderscheid is tusschen een mensch en een beest.”

„Wij zijn beesten, hoor je 't,” bitste Da scherp. 'k Voelde zelf ook dat ik te vinnig geweest was.

„Kom jullie,” grapte Antje toen. „Begin zoo niet!” Plechtstatig stond ze op, maande ons tot vrede aan. Zij moesten allemaal lachen en moeiden mij niet meer. Maar van hartelijkheid of belangstelling geen sprake.

Later klauterde Antje den heelen trappencirkel op om 's even met me te praten.

„Laat ze maar links liggen, die meiden, hoor. Ze weten nergens van. Als je 's uit wil, ga je maar met mij mee. 'k Heb 'n zuster, die heeft negen kinderen, allemaal leuke jongens en meisjes en ze hooren aan jouw kerk.”

'k Ben 's Zondags meegegaan, en voelde me wel een beetje vreemd in dat jolige gezin. Ze zijn zoo heel anders dan u, moeder. 't Is bij ons in huis stiller, 'k zou zeggen vromer. Ze lachen en zingen toujours door. Over niemen-dalletjes. Zij noemen mij stijf. 't Zit zeker daarin dat wij zooveel zorgen hadden, moeder. Die menschen hebben ruim hun brood, ze drijven 'n groote groentezaak, leveren ook aan mevrouw: peperduur.”

Moeder ontving iedere week trouw een brief van Lotte. Altijd vol van de kinderen, van haar werk en de familie Harmsen en nadat de eerste drie maanden verstreken waren met een juichtoon over de groote som, die Lotte naar huis kon zenden. Die overtrof alle verwachting. Mevrouw gaf veel partijen, die heel wat verval in den keukenspaarpot brachten. Lotte deelde niet mede, maar kreeg altijd dezelfde som van een portie bij haar salaris als toeslag.

Heerlijk, dat moeder dezen zomer nu niet zoo hard behoefde te werken, heerlijk, dat Wim studeeren kon, en moeder geld voor winterbrandstof kon klaarleggen.

Heerlijk, ja, het was allemaal prettig en genoeglijk hier in dit weelderig huis, met die aardige, welopgevoede kindertjes.

Ging het waarlijk goed met Lotte, ver van het moederhuis? Nu het leven zoo vroolijk en plezierig verliep, geen zorgen het meisje kwelden, geen ernstige gedachten haar benauwden, het werk van een leien dakje ging?

Charlotte's jeugd lag in de schaduw van rouw en al te ingespannen arbeid, al blonken er ook zonnedagen in. Met moeder in den stillen avond onder het vredige lamplicht zitten, wanneer de jongsten sliepen en Willem zijn huiswerk maakte. Met moeder 's Zondags naar de kerk gaan, in dat witte getemperde licht luisteren naar Gods Woord. Met moeder wandelen over de purperen bloeiende heide, waar Gods wind over je heen waaide en je elk zielsbeweeg moeder uitzeggen kon. Maar meestal riep Lotte de jagende drukte van den arbeid sedert het uur, dat vader op deze aarde voorgoed de oogen sloot.

Nu zweept de noodzakelijkheid van voortmaken Lotte niet meer op, nu leefde zij in betrekkelijke geldruimte, was het beter met haar?

Charlotte miste moeder. Moeders leiding, moeders raad. 't Leek haar soms of zij verstrikt lag in een net, waaruit zij niet ontkomen kon.

Wat vond zij het vreemd in het gezin van den groenteboer, toen Antje haar op den eersten Zondagmiddag had gebracht. Zij, stijf buitenmeisje, in haar effen donker japonnetje.

Vader, een goeie lobbes met grijze bakkebaardjes, zat 'n beetje te suffen in den armstoel; moeder, eene lange gebruikte vrouw, wier heele gezicht wilskracht verried, schonk thee; uit 't huisvertrek steeg 'n geroezemoes op als in een bijenkorf. Jaap fiedelde op een viool met kapotte snaren. Wout blies op een mondharmonica. Had joedelde

op de piano: Heb ie niet gezien, dat heele kleine kereltje. In de voorkamer, waar juffrouw Harmsen haar zuster en Lotte ontving, hoorde je het gejoel der jongelui, doch zoodra de oudsten merkten dat die juf er was, stormden zij naar voren. Tante Ant beloofde haar mee te brengen. Lotte's zusjes en broertje leken in niets op deze drukke, levenslustige stadskinderen, die Lotte met onverholten verbazing gadesloeg.

In een wip hadden zij Lotte meegevoerd naar de achterkamer, 't meisje moest zeggen welke versjes zij kende en men musiceerde er nu duchtig op los. Daarna begon Wout moppen te tappen, grimassen te verkoopen, komische versjes op te zeggen. Lotte moest meelachen of ze wilde of niet.

„Moeten jullie niet naar de kerk?” vroeg zij, toen de klok halfzes sloeg.

„Hou je mond, moeder denkt er niet om, we laten 't te laat worden!”

„Ja maar, ik ga,” had Lotte vastbesloten gezegd en ze wàs gegaan, vergezeld van de heele bende, die Lotte niet loslaten wilde.

't Was een heel eind loopen naar het Verkooplokaal, maar het troepje bevond zich in de breede gang eer zij 't wist. Wat vloog de tijd om, terwijl die jongelui snaterend en lachend om je heen liepen.

Er zaten reeds verbazend veel menschen in de holle ruimte met dat akelig bovenlicht. Lotte vond het er ongezellig en onhuiselijk. Hier achterin kon je den dominee toch onmogelijk hooren. Zij wilde naar voren dringen, maar Rina hield haar vast bij den arm: „Kind, niet zoo vooraan. 't Duurt zoo lang, eer je er uit bent!”

„Ja, maar je verstaat niets.”

„t Hoeft niet,” verzekerde Jaap. „Ik weet een fijn plaatsje, ginds in den hoek!” Zij moesten uit het gangpad om de binnentredenden niet te hinderen. Lotte werd meege-sleept. Ten slotte zaten zij achteraan, te midden van rijen vol jongelui.

Dat was een rare kerkgang vond Lotte. Geen schepsel in dien hoek, die luisterde. 'n Enkele lachte, 'n ander babbelde zacht, 'n derde zat heel gewoon te lezen. Men presenteerde elkaar lekkers. Toen de snoeperij op was, lei Jaap zijn hoofd achterover en sluimerde in. Rina zat te spelen met haar armband.

Hoogst ontevreden ging Lotte de kerk uit. Nee, zooiets vond ze naar. 'n Anderen keer ging zij alleen. Zij had geen zin kunnen verstaan. Maar het psalmgezing raakte haar ziel:

Welzalig hij, die in der boozen raad
Niet wandelt, noch op 't pad der zondaars staat,
Noch nederzit daar zulken samenrotten,
Die roekeloos met God en Godsdienst spotten.

„Maar kind, we spotten toch niet,” had Rina gebelgd gezegd, toen Lotte sprak van haar voornemen niet meer zoo achteraan te willen blijven. „D'r is niemand die iets verkeerd gedaan heeft. Wij zitten altoos achteraan. Je moet toch de ouwe menschen d'r plaats niet in gaan nemen.”

Jaap liep onder het naar huis gaan weer allerlei grollen te verkoopen. Lotte moest lachen of ze wilde of niet.

„Je komt vanavond maar weer terug,” had juffrouw Harmsen gezegd. „Je bent vreemd in Rotterdam, je houdt hier je thuis maar.”

Ja, waarheen moest Lotte anders gaan dan naar de

Harmsens? Zij kon wel naar haar dienst terugkeeren. O ja, Kee vervulde altijd haar plaats. Maar Lotte kon niet goed opschieten met Kee, die altijd vol spot zat over de Doleantie. Het lokte 't meisje niet aan den verderen avond door te brengen met Kee.

Dan maar naar de Harmsens. 't Ging er gemoedelijk gezellig en huiselijk naar toe. Vader en moeder, vermoeid van zwaren arbeid in de week, zaten 'n beetje te soezen en de jongelui deden wat ze wilden.

Geen kwaad. Natuurlijk niet. Versjes zingen. 'n Potje domineeren of dammen. Het vlooienspel gaf uitbundig vermaak.

Hè, hè, dat waren gansch andere Zondagavonden, die Lotte hier onder deze echt Rotterdamsche drukke jongelui doorbracht, dan de rustige uren bij moeder, zoo vol stille vroomheid.

Hier mijn tehuis? Met onrust in het hart overdacht Lotte deze mogelijkheid. Niet alleen den eersten Zondag, maar nog vele uitgaansdagen daarna. Zij waren Doleerend, boomden wel eens over de Kerk. Verder? Zou 't goed zijn, hier onder deze mensen?

„Waarom niet?” vroeg Lotte zich af. „Zij lezen in den Bijbel, gaan naar de Gereformeerde Kerk, bezoeken de catechisatie. Waarom zou ik hier mijn thuis niet vinden?”

Lotte kon het niet onder woorden brengen, doch niettemin voelde het meisje wel, dat bij de Harmsens één ding ontbrak, wat in moeders huis gevonden werd: den verborgen omgang met God. Wanneer moeder gebeden had, moest Lotte vaak denken aan den tekst over Stefanus. Zij zagen zijn aangezicht als het aangezicht eens engels. Bij moeder voelde je je direct schuldig, wanneer je hart te veel aan de werldsche dingen hing.

„Ja, maar wat zijn wereldsche dingen?” had Rina, het oudste meisje van de Harmsens, Lotte gevraagd. „We leven toch midden in de wereld en mogen wel een beetje plezier maken. Ik wil ook wel graag God vreezen, maar zie je, je bent toch nog jong, je wilt ook wel wat genieten.”

„Mijn moeder is zoo heel anders dan de jouwe,” verzuchtte Lotte.

„Hoe kan 't anders? In zoo'n groote drukke stad. Jij op je heidedorpje. Jouw moeder ziet bijna geen menschen, mijn moeder zit den heelen dag in den winkel midden in 't volk. Dan kun je geen vrome overpeinzigen hebben.”

't Was waar. En al bevredigde dit antwoord Lotte niet heelemaal, zij bestrafte zich zelf niet meer, wanneer zij luidruchtig meestoeide en meelachte met het jolige negental. Lotte begon te verlangen naar de levendige drukte in hun huis!

Ging het goed met Lotte's geestelijk bestaan? O, toen zij hare belijdenis aflegde, beloofde zij bij den Heere te blijven. Bleef zij bij Hem?

Waar waren de Zondagmiddagen, waarin ze voelde te wandelen in het licht, dat onverdrijfbaar licht van 's Heilands liefde, samen met moeder?

Moeder, die in al haar rouw en zorg en arbeid een heilige vreugde door haar leven heendroeg, een rust en zekerheid in haar vrede met God.

Leefde Lotte in vrede met Hem? Zou er in moeder geen heftig verdriet schrijven, wanneer zij haar meisje zag als eene die koud bleef bij de warme stralen van Gods Woord, die ongevoelig las in moeders Bijbel?

Moeders Bijbel, ach, weken lang lag het heilige boek ongebruikt op Lotte's kamertje. Zij putte geen kracht meer uit de Levensbron.

Neen, het ging niet goed met Lotte's ziel in dit groote mooie huis en in het drukke gezin van de Harmsens.

Het ging niet goed met Lotte's ziel.

In de stille avonduren, wanneer de kinderen sliepen en Lotte alleen op haar kamertje zat, stelde zij dit treurige feit vast.

Vaak leek het haar, of zij de stem des Heeren beluisterde die haar waarschuwde: Wat baat het een mensch of hij de heele wereld wint en zijne ziele schade lijdt. Maar Lotte duwde die ernstige gedachten achteruit. „Je kent den Bijbel haast uit je hoofd,” zei Rina dikwijls lachend. „Daardoor komen al die teksten je verontrusten. Probeer ze te vergeten. Je kunt toch wel vroom zijn, al hou je van een pretje.”

IV.

LOTTE'S ONRUST.

Lotte voelde zich niet heelemaal gelukkig in hare nieuwe omgeving.

't Was waar, zij verdiende veel geld, behoefde zich niet bijzonder in te spannen. Lotte genoot veel vrijheid en de kinderen hechtten zich innig aan haar. Kwam die onbehaaglijkheid door de gestadige, bijna onmerkbaar begonnen vijandschap van het keukenpersoneel tegen Lotte? De meisjes waren Lotte's vriendinnen niet, dat wist het meisje wel.

Moeder schreef haar dochter indertijd: „Je bent niet goed begonnen, kind. De Heere Jezus zegt: „Leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart.” Je bent te snibbig

geweest den eersten middag. Je bent de meisjes niet met liefde tegemoetgetreden."

Ja, overlei Lotje opstandig, wat wist moeder er van, hoe vijandig ze waren tegen den godsdienst. Hoe ze je bespotten omdat je „Doleerend" was. Zij brachten „die Dollen" er overal bij te pas en maakten je bloed soms aan 't koken.

Van juffrouw Harmsen, de groentekoopvrouw, hielden de meisjes wel. Maar die nam het leven niet ernstig op, lachte mee, en ze gaf nogal wat weg aan het personeel.

„Och," zei juffrouw Harmsen dikwijls tegen Lotte, „als je de meiden 'n lekkeren appel of ander fruit geeft, kun je de lui veel makkelijker bedienen. De boeien kunnen je zoo bevoordeelen. En om de Doleantie lach ik maar mee. Ik moet van alle menschen eten."

Zóó kon Lotte er niet over denken. Kerkreformatie was haar een heilig ding en je mocht de meiden niet met een lekker hapje tot je voordeel trekken. 't Was je plicht om voor je beginsel uit te komen. Ook tegen je klanten. Lotte kon scherp en fel een onvriendelijk antwoord geven en dat verbitterde het personeel in de keuken.

Was Lotte dan scherp en vinnig van aard?

Dat niet. Maar Lotte kon zich niet inhouden. Wist niet op verstandige, liefdevolle manier van den Heere te spreken.

In den grond kwam het hierdoor, dat zij den Heere Jezus niet meer zoo innig liefhad als vroeger.

Lotte kreeg de wereld lief met hare begeerlijkheid.

Met welk een vurigen ijver had Lotte haar werk aangevangen.

Reeds op den eersten morgen knielde zij met de kinderen neer, toen zij pas uit hun bedje kwamen, om te bidden.

Letta vond die beweging grappig, zij trok aan juffie's

haren. „Moet je niet doen, lieveling. Eerbiedig je handjes vouwen. We bidden tot den Heere die in den hemel woont.”

„Ja, maar wat doen we als we bidden?” had Letta gevraagd. In de vier weken van haar noodhulp-zijn, had Lotte nooit met de kinderen saam gegeten. Zij aten binnen bij hun moeder en de gastvrouw, die zelve slechts vluchtig de handen vouwde en de oogen sloot.

Hoe moest het meisje deze onwetende kleinen uitleggen wat bidden was?

„We spreken tot den Heere, die boven de wolken woont.”

„Nooit een meneer in de wolken gezien,” had Letta kortaf tegengesproken. „Waar is die Heere dan, juffie?”

„We kunnen Hem niet zien. Hij ziet ons wel.”

„Hebt u Hem nooit gezien?” vorschte Aletta.

„Neen, maar Hij ziet en hoort ons toch.”

„Net als in de telefoon?” vroeg het kind nieuwsgierig.

„Ja, maar je hebt geen toestel nodig, de Heere hoort je zóó wel!”

Ach, waardoor kwam het, dat Lotte zelve niet meer rekende met deze waarheid: De Heere ziet me en ik mag en kan regelrecht tot Hem spreken?

Hoe diep gevoeld had zij dien eersten morgen tot de kinderen van haar Heiland gesproken.

„Hij heeft jullie lief. 't Is de Heere die je alles geeft. 'n Lekker bedje en eten en kleren. De Heere wil je ook in zijn hemel brengen en je een schaapje van Jezus' kudde maken.”

'n Schaapje. Daar moest 'n heel verhaal over den Goeden Herder bijkomen. Hoe aandachtig had Aletta geluisterd.

Langzaam had Lotte het meisje de woorden van het gebedje voorgezegd. Hoe aandoenlijk klonken die beden

van kinderlippen: „Lieve Heere in den hemel, u ziet ons wel. We bedanken U dat we zoo lekker geslapen hebben en zoo blij zijn opgestaan. Wilt U ons een nieuw hartje geven om Jezus' wil?”

Henri vond die vertooning wel aardig, zei toen hij zijn hansop uit en tricot broekje aan had: „Juffie, laten we nog 's knielen spelen?”

„Neen, neen, Henri, bidden is geen spelletje. Straks voor we gaan eten bidden we weer.”

„Waarvoor, juffie?”

„Omdat de Heere ons alles geeft.”

„Geeft de Heere ons boterhammen, juf?”

Lotte knikte toestemmend.

„En melk en boter en jam, juf?” vroeg Letta.

„Alles, alles. Ons huis, ons bed.”

„De tafel ook, juf?”

„En me jurk en me pop en me wagentje?”

„En m'n pappie en mammie?”

„Heb je ook al van den Heere gekregen.”

Wat vonden de kinderen die gesprekken prettig. De andere juf, de *lieve* noemde Letta haar, had nooit tijd. Juf liep altijd zoo hard, er viel zoo veel te doen, en broertje hilde 's morgens altijd.

Nu hilde broertje niet. Wat kon juf mooi vertellen!

'n Enkele maal babbelden de kinderen iets over van Lotte's verhalen aan vader en moeder, die zij zoo weinig zagen.

Mevrouw fronste wel eens het voorhoofd, de nieuwe juf was fijn genoeg naar haar zin. Wat hadden de kinderen aan dat godsdienstig gezeur? vroeg mijnheer en zij antwoordde dan: „'k Vind het ook niet prettig. Maar Lotte is zoo lief

voor de kinderen, zij bezit zooveel tact en toewijding. Zij naait en borduurt keurig en kleedt de kleintjes met smaak. We zullen haar godsdienst maar op den koop toenemen. Lotte is ook gezond en vroolijk. Niet zoo'n bleek, half ziekelijk stadsmeisje."

Inderdaad Lotte's stap werd veerkrachtiger, haar kleur frisscher door het zooveel in de lucht verkeerem met de kinderen.

Heele middagen toefde zij in de Diergaarde, het wiegekindje rijdend in het wagentje, Aletta en Henri stoeiend om haar heen. Vaak zette zij den kinderwagen met het slapend kleintje in den zonneshijn bij den grooten vierkanten zandbak, waarin zooveel kindertjes speelden.

In een wip was Lotte het middelpunt van 't spel. Met al die kleintjes in hun kleurige pakjes, net bloemetjes, danste zij dan in een wijden kring, allerlei leuke liedjes zingend: „'k Heb een mooi, mooi spiegeltje gevonden." „In Holland staat een huis." „Vogeltje, gij zijt gevangen." „'k Ging eens om een broodje, de bakker was niet thuis."

Dan gloeide het gezicht van Lotte en al dat fleurig goedje van plezier. Voorbijgangers bleven staan en meegenieten van de beschaafde, prettige spelletjes en toen mevrouw eens onverwachts de Diergaarde doorwandelde en getuige werd van de pret, had Lotte voorgoed een plaats in haar hart veroverd. Lotte mocht dan fijn zijn en „erg Doleerend", 't was een vroolijk, prettig meisje en je kon ze je kinderen rustig toevertrouwen.

Niet altijd verging de tijd in de Diergaarde met zingen en spelen. Op warme middagen speelden de kinderen stilletjes in het zand en Lotte zat te handwerken bij den kinderwagen. Op een dier middagen maakte Lotte kennis

met een oude baker, voor wie Lotte al dadelijk een hartelijke vriendschap opvatte. De baker herinnerde haar aan moeder, aan die lieve goede moeder. Zij was ook Doleerend, maar heel anders dan de Harmsens. Lotte ontmoette haar voor de eerste maal in het lokaal De Hoop. Toen was zij opgestaan in de volte, om de oude vrouw haar plaats te geven. De baker knikte dankbaar, meer niet. Lotte zocht een anderen stoel meer achteraf. 's Maandags trof zij de baker met het pleeg-

kindje in de Diergaarde en al spoedig liep het gesprek over de preek van Zondagmorgen. „Zie je,” zei de oude vrouw, „'k]vind 't zoo heerlijk als in jonge menschen lúst woont om den Heere te vreezen. Jonge menschen hebben een bijzondere belofte van God: Wie Mij vroeg zoekt zal Mij zeker vinden.”

Dat was andere taal dan Lotje bij de Harmsens hoorde. Daar boonden de jongens over allerlei kerkrechtelijke

vraagstukken. Zij gingen nu eenmaal bij Ds. Geesink op catechisatie en waren „om hun dominee” met de Doleantie meegegaan. De Harmsens kerkten daar, waar de meeste menschen kwamen, bij Ds. Geesink was 't altijd tjokvol, ergo, zij volgden Ds. Geesink in den kerkstrijd.

Maar hier in 't hart van deze baker woonde levensernst, zo goed als in moeder. Hier een welbewust meegaan met de Doleantie. Zoo sprak moeder, zoo sprak Lotte's dorpsdominee.

Doch meer dan de kerkelijke strijd, ging de oude baker het verkeer met God ter harte. Zij voelde onder het spreken met het aardige kinderjuffie al spoedig, dat het meisje niet dicht bij haar Heiland leefde, dat de wereld en hare begeerlijkheid toegang zocht en vond in dat jonge menschenhart.

Dat deed het oude moedertje pijn. Zij kon niet laten den Heere te prijzen, Die haar heel haar leven had geleid. En wanneer zij dan, terwijl de wiegekindertjes rustig sliepen en de grooteren speelden in het warme zand, vertelde van haar dierbaren Heiland, dan moest Lotte luisteren en knaagde het verlangen in haar hart, ook met zooveel liefde van haar God te kunnen spreken.

Lotte kon het niet meer. Zij stelde het op dezen stillen avond treurig vast.

Stofregen acht men niet, maar die daar lang in treden
Die dringt ze tot de huid en op de naakte leden,
De zonden, die men klein en licht te wezen acht,
Die hebben menig om zijn zaligheid gebracht.

Het versje van Sara Revius kende Lotte reeds als kind uit haar hoofd, van waar kwam het, dat deze regels haar

nu opeens in onverklaarbare helderheid door het hoofd speelden?

Wat waren Lotte's kleine en lichte zonden? Ging zij niet trouw ter kerk, zat zij Zondag nog niet aan de heilige Nachtmalstafel?

Waren het kleine zonden, dat meegaan met Jaap en Had en Wout en Rina naar den bazar ginds op den Bergweg bij „Vrouw Romijn?” In De Hoop had de aankondiging gestaan, de bazar werd aanbevolen door allerlei vooraanstaande christelijke menschen, 't geld dat ontvangen werd diende voor een christelijk doel. Moeder Harmsen mopperde gisteren. Over het plan om met z'n allen naar „Vrouw Romijn” te gaan. Over den hoogen toegangsprijs, die betaald moest worden. 't Is een schande. Ze winden de jongelui maar op. Zoo'n bazar lijkt wel een kermis. In mijn jeugd ging je als christenkind niet naar zulke vermaken.

Harmsen had gelachen. „Och, vrouw, je zeurt alleen maar om 't geld. Als je 't geen cent kostte, zou je niet grommen. 't Is je te duur. Denk maar: 't is voor een goed doel.”

Juffrouw Harmsen had gezwegen, oprecht als ze was. Haar ergernis gold het vele geld, dat de jongelui meenamen.

Maar Lotte's onrust had toch dieper gezeten. Streed zij den goeden strijd des geloofs? Sloeg zij haar wortels uit in een grond, die haar dragen, sterken en heiligen kon?

Hoe jolig was het begin van Lotte's vrijen dag al geweest. Eenmaal aangekomen in den vollen winkel bij Harmsen, waarin vader Harmsen druk bediende, in het huisvertrek vol blijde vroolijke stemmen, viel haar bekommernis weg als een steen in het water. Het was toch een christelijk najaarsfeest en de opbrengst diende voor een goed doel.

Lotte voelde dat zij er lief uitzag met dat fleurige japonnetje

aan, dat zij samen met Rina op haar vrije avonden had gemaakt.

Moeder zou 't wat opzichtig gevonden hebben. Lotte wist 't zeker. Wat lachte Rina haar uit. „Kind, je bent met je dorpsmode een jaar ten achteren. Hier kun je niet zoo antiek loopen.”

Lotte's oogen blonken, haar mondje lachte toen Jaap bewonderend om haar heen liep. „Je ziet er fijn uit, Lot, fijn hoor! Haal nu eerst wat lekkers uit den winkel,” commandeerde hij Rina. „Wat bonbons en noten en 'n paar appelen als je kunt, we moeten toch wat te eten hebben.”

Nu, te eten lag er genoeg ingepakt. Zoo'n heelen dag buiten en dan met al die hongerige magen. Wout en Jaap torsten elk een pak, toen zij welgemoed en reeds 'n beetje opgewonden den winkel verlieten.

Lotte gaf niet om snoeperij. Zij kreeg zooveel lekkers in haar dienst. Maar zij vond 't toch leuk, dat Wout haar de zakken vol stopte. 't Was „'n fijne dag” geworden voor het levenslustige stelletje.

Eerst de rit in de paardentram, „de bokkenwagen” noemde Klaas die. Toen buiten, langs den grappigen smallen straatweg, langs de blinkende plassen en eindelijk in den ruimen theetuin.

Natuurlijk eerst hun offer aan de goede zaak gebracht. Tal van snuisterijen gekocht. Lotte zuchtte wel even, toen ook zij een lorrig doosje voor een gulden kocht, moeder had haar loon zoo hard noodig. Want Willem hoestte erg, moest veel eieren, room en melk gebruiken. Enfin, 't was maar voor één keertje. En voor een goed doel.

Lotte kreeg van Klaas een mooien bos najaarsbloemen. Hij wist niet wat hij koopen moest. Tracteerde toen op koffie en taartjes.

Later, in den tuin, was de uitbundige pret begonnen. Schommelen, wippen, steltloopen, roeien. Lotte maakte nog nooit in haar jonge leven zoo'n jool door. De jongelui raakten door het dollē heen, vooral nadat Jaap hen allen op een glaasje frambozenlikeur had getracteerd. Lotte dronk nooit iets wat op alcohol leek. Zij voelde zich uitbundig vroolijk en lacherig, net als het heele troepje.

Zonder bidden of danken werd de boterham genuttigd. Met moeite konden zij zich een rustig plaatsje veroveren in den overvollen tuin. 's Middags stelde Klaas voor om te gaan roeien. Het huurtarief, zooveel het duurder was dan gewoonlijk, kwam ten goede aan den bazar.

„Voor het goede doel!” hadden de jongelui gejoedeld, en 't was een pret van belang geweest op het water.

Vroeg in den avond was het luidruchtige troepje thuis gekomen, maar zij hadden er bij hun ouders nog een leuken avond aan vastgeknoopt. De Harmsens brachten Charlotte met hun allen aan haar dienst.

Het meisje kon niet slapen van overspanning. Zoo'n uitgaansdag maakte zij nog nimmer door.

Haar avondgebed murmelde zij nog gedachteloozer dan gewoonlijk af, de beelden van den voorbije dag dansten voor haar oogen. Het was toch wel leuk.

's Morgens stond Lotte met hoofdpijn op. 'n Tegenvaller voor de kleintjes. Want juffie wilde niet vertellen onder het aankleeden. Wel babbelde Aletta over gisteren. Mama was heel boos geweest, omdat het kind gezeurd had tegen moeder om van de schAAPjes en den Goeden Herder te vertellen.

Later op den dag spotte Kee over Lotte's uitgaansdag. Dat zijn nou fijnen daar bij vrouw Romijn. Ze maken

herrie voor tien. Juffie moest noodig wat te zeggen hebben op haar. Fijne lui en motregen bedriegen je het hardst.

Lotte dacht aan het versje van Sara Revius en voelde zich diep beschaamd.

De zonden, die men klein en licht te wezen acht,
Die hebben menigeen om zaligheid gebracht.

V.

LOTTE'S OUDEJAARSAVOND.

„Dolleeren, dolleeren, de kerk die is kapot!”

Snijdend scherp klonk het gillend uitgehaald refrein door de hooge trapruimte van het groote heerenhuis.

Onder aan de leuning van de opcirkelende wenteltrap stond Kee te borstelen en te wrijven; een sterke terpentijnlucht trok op tot den hoogsten ommegang, waar je met je hand het gebeeldhouwde plafond met de lachende engeltjes kon bereiken.

„Dolleeren, dolleeren, de kerk die is kapot!”

Beneden in het sousterrain kraakte een deur; het sissend geluid van vleeschbraden werd hoorbaar, één fijne botergeur steeg op.

„Kee, hou je mond met je gegil. Je weet, dat mevrouw 't niet hebben wil.”

„Mevrouw is uit, d'r is geen schepsel in huis, behalve de dolle, boven!”

„En 't kind. In elk geval, je moet 't je afwennen, dat gejoedel.”

„Jou je zorg. Let jij maar op je rosbief. Hou jij je keukendeur toe!” „Dolleeren, dolleeren, de kerk die is kapot!” gilde de meid weer.

Een harde slag met de keukendeur. Een schaterlach van de zingende dienstbode. Met ruw geweld verzette zij was-

pot en wrijfmandje vijf treden naar boven en wierp de borstels omhoog.

Over de leuning van den derden ommegang keek Lotte, het jonge kinderjufje, naar beneden.

„Kee,” vroeg het meisje vriendelijk, „Kee, je komt al meer naar boven en Aletta slaapt. Zou je niet . . .”

„Mijn mond houden, hè,” spotte Kee plagend. „Voor jou of voor 't kind?”

„Voor allebei dan,” gaf Lotte toe. „Ik vind 't ook niet zoo plezierig.”

„'k Zal 't jou vragen, wat jij plezierig vindt,” sarde de meid. „Dolleeren, dolleeren, de kerk die is kapot!”

Lotte verliet den overloop en sloot zacht de deur van de kinderkamer, het voorhoofd gefronst in ergernis. Akelig, die oneenigheid met Kee.

Het fijne, teere meiske woelde onrustig in 't witte ledikantje, blijkbaar hoorde zij in haar slaap het schrijnend straatdeungedrens.

In het andere ledikant sliep Henri, kleine stevige vent van drie jaar, met rozen op de dikke wangen: rustig en vast.

„Dolleeren, dolleeren, de kerk die is kapot.”

Het gejoedel naderde. 't Zou niet lang duren of Kee liet haar uithalen weerklinken tot voor de deur der kinderkamer.

't Slapende meisje wentelde zich om: „Juffie, juffie.”

Lotte stond bij het kind. Het droomde blijkbaar. Sliep door.

Het kinderjuffie liep weer naar de tafel, waarop haar naaiwerk lag en keek even voor het raam, dat uitkeek op de breede haven. Zij wou niet luisteren naar het grove geplaag van Kee.

Het vroom hard. Het winterzonnetje tinkelde lichtjes in 't vlietende water in de geul tusschen de ijsschotsen door.

Mastvlaggetjes wapperden, de schippers, met dikke bouffanten om, ijsbeerden over het dek. Langs de schepen liepen de menschen met vlugge, veerkrachtige stappen.

Lotte genoot altijd opnieuw van het mooie levendige stadsgezicht. Kind van buiten, hield zij niet van de rommelige herrie langs de drukke benauwde winkelstraten. Hier boeide haar telkens weer de gezellige levendigheid te water en op de kaden. Vooral nu, terwijl 't zoo vroom.

Ijsbrekers schoven langzaam de dunne vliezen ijs weg, die de scheepvaart belemmeren konden, de boomen wit van rijm en de masten getooid met zilverwit, teekenden zich scherp af tegen de blauwe lucht.

'n Uurtje geleden zag Lotte mevrouw, gehuld in haar bontmantel, de gindsche brug overloopen en aanschellen aan den overkant.

Lotte wist, mevrouw ging haar zuster halen, die woonde in een even groot huis, als waarin Lotte zich bevond. Samen zouden de dames schaatsenrijden op de Kralingsche ijsbaan. Heerlijk, Lotte was altijd dol op schaatsenrijden geweest. O, wat kon je genieten op den gladden blauwen vloer met de blinkende schaatsen onder je in haar eigen lieve dorpje!

Leek het geen sprookje, te zwieren langs de oevers van de bevroren rivieren? De huizen met gewatteerde grappige mutsen op, wollige banden in de kozijnen, alle felle kleuren weg van de aarde, onder den wit winterschen mantel. Alleen de beuken in rosse roesttinten onder de klompjes wit en de warme bakstenen gevels van 'n schaarsche boerderij.

Lotte reed zoo graag. Nooit kon zij zich onttrekken aan

de bekoring van de winterschoonheid over het wijde onafzienbare land. Al was er nog zooveel borduur- en naaiwerk geweest, moeder wist altijd 'n middag voor Lotte vrij te maken in ijtijd.

Maar hier in Rotterdam reed je *anders* schaatsen. Hier volte, gerucht en geroep op de gladde banen! Hier vlogen de vogeltjes niet op van tusschen het zwart getak, kwaakten de eenden niet tusschen het bevroren riet.

De *menschen* kwetterden en lachten, je had soms zelfs geen erg in den helblauwen hemel, die zich boven je welfde.

Maar 't was toch heerlijk geweest Zondag. Wondervreemd en nieuw. Zoo'n ongewone sensatie, je te bewegen over den bijna onafzienbaren Plas op de lange rondlopende baan, te midden van jongens en meisjes van je eigen leeftijd en daaronder de levenslustige bende van de groentevrouw, waarmee ze van den beginne af zoo druk omging.

Of het gezelschap voor haar geschikt was? had moeder vol zorg telkens weer gevraagd.

Lotte lachte 'n beetje overmoedig. Zij, oudste dochter van een weduwe, groeide op in kringen van oudere stijve menschen. In hard werken versleet zij haar eerste jeugd, de oudste, met moeder de zorgen deelend. Wat wist zij vóór haar komst in Rotterdam eigenlijk van echte levensvreugde? Hier onder de jongens en meisjes van vrouw Harmsen had zij die gevonden. Leut en pret en gultigheid. Die Wout, 'n leuke jongen. Rina en Clara, prettige, oolijke meisjes. Tot op 't luidruchtige af. Hun ouders lieten alles toe. Ja, ze waren anders dan Lotte. Heel anders.

Het heele gezin van Harmsen was anders.

In moeders huis overwogen de geestelijke dingen.

Moeder ging verleden jaar met hart en ziel mede in de Doleantie-beweging. Van hun armoede leerden zij allemaal overvloedig afstaan voor de Kerk, die van vreemde banden bevrijd moest worden. Lotte had er den smaad van de dorpsjeugd voor gedragen. Zij, stijve hark van een meisje, dat naast moeder trouw naar 't lokaaltje ging en hoogmoedig de groote kerk voorbijliep.

In den beginne had zij hier in huis ook steeds voor haar beginsel gestreden tegen de dienstboden in de keuken. Tegen Kee vooral, die zoo ruw uitvallen en zelfs vloeken kon. De keukenmeid, die goeie ziel, wist niets van godsdienst, stond er eigenlijk onverschillig tegenover, maar met Kee had Lotte 't telkens weer aan den stok gehad, tot de oneenigheid zelfs niet meer voor mevrouw te verbergen viel.

Hoor ze joedelen met d'r „Dolleeren, dolleeren”.

Je moest er eigenlijk om lachen. Zoo doleerend was Lotte heusch niet meer! Dien starren ernst hadden ze er bij Harmsen wel uitgeplezierd.

Neen, Lotte vond het eigenlijk niet om te lachen. Het ergerde en griefde haar, dat gespot met de Doleantie, die haar toch lief was en haar hart sloeg over haar verflauwing in de liefde.

In het eerst schreef zij telkens over Kee aan moeder en moeder vermaande steeds: „Kind, schaam je je belijdenis niet. Je hebt een groot voorrecht, dat je in de vreeze des Heeren opgegroeid bent en in een zuiver kerkbegrip, laat je dat door niemand ontfutselen. Maar bid God om den geest van zachtmoedige wijsheid. Met een hoog hart en een scherpe tong, prijs je de vreeze des Heeren niet aan.”

Lotte kleurde, terwijl zij 't jurkje opnam, dat zij borduren moest: „Je bent in de vreeze des Heeren opgegroeid.”

Kon de schaatsenpret van den pas voorbijen Zondag door den beugel?

Wout en Clara Harmsen hadden Lotte meegetroond naar den Plas. „Je kunt moeders schaatsen gebruiken, moeder rijdt toch niet, anders is ze morgen te stijf in haar beenen om de klanten te bedienen,” drong Wout aan.

„Ja, maar 't is Zondag. 'k Heb nooit gereden op Zondag. En als 'k nu meega, dan wordt het misschien te laat voor de kerk.”

„*Wij* zullen op jouw tijd passen!” hadden Wout en Clara te zamen beloofd en toen waren zij gegaan, gezellig in een troepje vroolijke jongelui. Zij hadden gereden, gereden tot de zon bloedrood onderging en de maan in witten zilverglans prijkte aan den azuren hemel.

„O, 't wordt te laat voor de kerk!” had Lotte opeens geroepen. „Ik bind af, hoor, ik ga weg!”

„Kom, wees niet dwaas! Blijf hier!” drong het groepje aan. „Je valt immers toch in slaap! Je bent veel te moel! Wees zoo flauw niet! We kunnen je toch niet alleen laten gaan! We kunnen nog fijn 'n uurtje hebben eer de maan ondergaat.” Zoo klonken de verschillende uitroepen en Lotte was er voor gezwicht. Heel makkelijk zelfs. Want was het niet wonder prettig hier in de tintelende winterkou, zonder wind en zonder nevel, op dit sprookjesachtige ijsveld vol wemelende figuren?

Eerst tegen acht uur was Lotte met de Harmsens naar huis gegaan. Harmsen vertelde van de preek aan zijn vrouw, die maar half luisterde onder het koffiezetten en toen de levenslustige bende binnenkwam, luisterde zij heelemaal niet meer.

Harmsen bromde: „'t Is schande. Jullie geen van allen

naar de kerk!" Maar de man met z'n goedig karakter, wars van alle ongenoegen, dwong zich niet tot een ernstige vermaning. Hij liet de jongelui kwetteren, trok zich met zijn pijpje terug, achter de kachel in den rieten leunstoel. Als ze nu niet *wilden!* Je kon ze niet meer bij een handje nemen!

In optocht hadden Wout en Clara en Klaas en Rina het meisje dien avond naar haar dienst gebracht, vol van het genoten ijsvermaak.

Wat moest Wout lachen om haar schuchter bezwaar: „We hadden toch naar de kerk moeten gaan.”

„Och Lot, wat ben je nog een groen schaap!" riep Wout. „Je moest in de stad zijn groot geworden. Hier kijken we zoo nauw niet.”

Neen, zij keken bij Harmsen zoo nauw niet. En ze deed het zelf ook niet meer. Lotte begreep werkelijk niet, hoe zij in den beginne zoo had kunnen preeken tegen de meisjes in de keuken.

Enfin, 't was zoo. Lotte had zich eenmaal den haat van Kee op den hals gehaald. Enfin — zij moest er niet om geven. Zij stond boven dat onbeschaafde volkskind! Als zij zich maar bedaard kòn houden! Zich de meerdere toonen.

„Dolleeren, dolleeren, de kerk die is kapot," klonk het nu al dichter bij.

Lotte vertrok haar lippen, haar drift verbijtend.

Die sarrende Kee, die plaag, met d'r onderdanige lieve gezichtje tegen mevrouw, terwijl zij deed, wat zij *wilde*, in mevrouws afwezigheid!

Vanmiddag had zij hare meesteres uitgelaten: keurig in haar onberispelijk blauw japonnetje, met het precies in de

vouwen gebleven witte schort voor, het kokette mutsje op de springerige haren. Vriendelijk lachend en meegaand-luisterend naar mevrouws aanwijzingen:

„Kee, vanmiddag de trapleuning een extra beurt, hoor. Al de druiven en blaren flink uitborstelen, eer je de stijlen in de was zet. 't Is morgen Nieuwjaar. 'k Heb 't graag erg netjes. 't Mahonie doet 't zoo mooi, als 't flink ge-boend is.”

„Ja mevrouw, u zult tevreden zijn, ja mevrouw.”

Lotte had 't wel gehoord. Zij liep juist met Henri de trap op, die over de leuning „dag mammié, dag mammie!” riep.

„Dag broertje!” riep mevrouw terug. „Zoet gaan slapen, hoor. Zal je Letteke niet wakker maken?”

Zoodra Kee de deur behoedzaam en keurig achter mevrouw gesloten had, was 't lieve leven begonnen. Een gejoedel als van een echte straatmeid. En stevig boenen, dat deed zij niet!

„Wat zingt Kee?” had Henri gevraagd. „Ik ken 't ook . . . Dolleeren . . .”

„Nee broertje, lekker slapen, hoor. Henri zingt geen straatdeunen.”

't Kind, moe gespeeld met vader en moeder na 't koffieuurtje, sliep in een paar minuten, kalm en rustig. Maar Aletta hoorde in haar slaap het geluid, al ontwaakte zij niet.

Met fijne slaagjes sloeg het klokje op den schoorsteenmantel.

Kom, Lotte moest het jurkje afmaken, dat Letteke morgen dragen moest, te midden van de Nieuwjaarsvisite. 't Borduursel had Lotte haast klaar, er moesten nog drukknoopjes en haakjes aan.

„Dolleeren, dolleeren,” rumoerde Kee op den overloop.

Kalm stond Lotte op. „Als je nu je mond niet houdt, zeg ik het mevrouw, Kee.”

Het werkmeisje lachte sarrend. „Wel ja, speel jij de verraaiër maar. Zoo zijn die dollen allemaal.”

„Die dollen zijn beter dan jij. Sar ik jou ooit?”

„Ja, dat moest er nog bijkomen. De dollen beter? Schijnheiligen zijn het, allemaal.”

„Daar weet je veel van! Je kent nogal veel doleerenden.”

„Nee, ik kèn jòù. En dan de groentevrouw. Het heele huishouden.”

Lotte kleurde fel.

Toch antwoordde zij rustig: „Wat heb je op ons te zeggen?”

„Och nee, niets!”

’t Meisje draaide zich om, pakte den borstel op en joelde weer onder het boenen: „Dolleeren, dolleeren, de kerk die is kapot!”

Onder aan de wenteltrap, in de vierkante ruimte op den beganen grond, stond de oude keukenmeid, nog met de braadvork in de hand.

„Kee, dat geplaag moet uit zijn. Wat hebben jou de doleerenden toch gedaan?”

„O, heelemaal niemendal. ’k Heb alleen een hekel aan ze!”

„En dat waarom?” Met haar oude, goedige gezicht naar de hoogte geheven, vroeg de keukenprinses het.

„Wel, omdat ’t allemaal huichelaars zijn!” verkondigde Kee nu met beide armen op de leuning hangend en het hoofd voorover buigend: „huichelaars, allemaal.”

„Moet je niet zeggen, Kee.”

„Ik zeg ’t wel. Daar heb je hààr.” Kee wees met den duim over haar schouder heen naar de deur der kinderkamer. „Ze is dolleerend, hè. ’s Zondags zit ze in De Hoop.

Of in 't ouwe Pays-Bas. Dat denk je tenminste. Maar zij was Zondag onder kerktijd op den Kralingschen Plas aan 't schaatsenrijen. Mijn zus heeft ze zelf gezien. Zij reed met de jongens van de groentevrouw. En ze gingen in een tentje anijsmelk zitten drinken. Vanavond màg zij ook weer naar de kerk. 't Is de vraag of ze gaát? Wij krijgen niet vrij. Zij wel met d'r fijne gezicht!" Kee schreeuwde bijna. „Zie je, dat kan ik niet goed velen. M'n zus heeft 't me gisterenavond verteld. Als wij 's een hartig woordje zeggen, noemt ze 't vloeken en ze durft je te vermanen, omdat je nooit naar de kerk gaat. Maar zelf knijpt ze de kat in 't donker!"

„Nou, nou, je bent op je paardje," antwoordde de keukenmeid. „Zoo erg kan ik 't niet vinden, dat een jong meisje op Zondag de schaatsen eens onderbindt."

„Voor ons niet, voor de fijnen wel. Ze hoeft mij geen standje te maken over mijn niet naar de kerk gaan als ze 't zelf ook niet doet. En dan fijn willen lijken! Gisteren zei ze nog wat omdat ik vloekte, zooals zij 't noemt."

„Dolleeren, dolleeren, de kerk die is kapot!" begon Kee weer te rumoeren.

Geen woord had Lotte, het jeugdige kinderjuffie, van het gesprek tusschen de keuken- en de werkmeid gemist. Maar toen Kee triomfantelijk omkeek was Lotte verdwenen. Ze had de deur der kinderkamer zacht achter zich toe gedaan. Met trillende handen nam het meisje haar naaiwerk weer op. Dus zij was Zondag op het ijs gezien. Door familie van Kee. Nu wisten zij het hier in huis allemaal, dat ze haar kerkbeurt gebruikt had om te gaan schaatsenrijden met de jongens en de meisjes van de groentevrouw. Zij, die Kee vermaande om een basterdvloek, door niemand hier als vloek aangemerkt.

De oude keukenmeid vond 't niet erg.

Maar Lotte wist heel goed, dat 't wel erg was. Dat de dienst des Heeren haar niet aantrok als vroeger. Dat de prediking des Woords geen voedsel schonk aan haar hongerige ziel. Of liever, 't lag niet aan de preeken. Klaar en helder beseftte Lotte het op dit oogenblik, 't lag aan haar. De kreet: „gelijk een hert schreeuwt naar de waterstroomen, alzóó verlangt mijn ziel naar God,” leefde niet meer in haar. Zij hongerde niet meer naar het brood des levens, al vertoonde zij de gedaante van godzaligheid.

Hoor Kee uithalen met haar schimp op de Doleantie.

„De kerk die is kapot,” joelde Kee. *Brak* er niet iets binnen in Lotte's *hart*: de band aan de Kerk, de band aan Gods verbond?

Het gejoedel en gegil deed het kind ontwaken.

Lotte nam het meisje, dat jengelde en schreide, op haar schoot.

„Die vervelende meid,” bromde Lotte. „'t Arme kind wordt wakker door haar. Als ik 't nu toch mevrouw niet zeg.”

„Juffie vertellen,” drong Aletta aan. Zij legde het blonde kopje tegen Lotte's borst, keek eindelijk droomerig voor zich uit.

„Och kindje, juffie moet naaien!”

„Nee, van de schaapjes vertellen,” dreinde Aletta.

„Nu, toe dan maar,” gaf Lotte toe. „Ga dan stil in je stoeltje zitten, dan vertel ik.”

't Meisje liet zich rustig neerzetten, keek met groote vragende oogen Lotte aan, die begon:

„Daar was eens een schaapje, een mooi wit schaapje.

Toen het geboren werd kreeg het van den Heere een warm wollen manteltje aan, zacht en krullend.

Wat keek dat kleine ding verwonderd haar zusjes en

broertjes aan, allemaal witte, zwarte en bonte diertjes om haar heen, die allerliefst haar tegenblaatten: „Zoo, ben je daar ook, nieuwelingetje, kun je al staan, kom maar gauw met ons spelen in de groene wei.”

Maar in de eerste dagen ging dat meespelen kluchtig genoeg. Het lammetje kon nog niet goed loopen op zijn kleine beentjes, rolde telkens omver. De andere blaatten dan van plezier, want het hinderde niets, op het groene gras viel je zacht genoeg en moedertje bleef er immers bij.

„Kom, nieuwelingetje, eet maar van die fijne grassprietjes. Met je kleine tandjes kun je het gemakkelijk afbijten en je wordt er sterk van, straks in de schaapskooi vind je geen gras, hoor!” riepen zij.

Het lammetje vond het jonge gras erg lekker en toen de herder floot en Spits de zwarte hond langs de kudde draafde, wou het niet mee, al viel de avond reeds. Het bleef achter in de weide.

„O, ben jij zoo'n eigenwijs spelbrekertje,” zei de herder. „Wacht maar, hoor, ik zal je wel dragen.” Hij pakte het witte lammetje op, legde het zacht en makkelijk in zijn arm. Het moedertje liep er blatend naast, al maar het jonkie in het oog houdend. Zoo gingen ze allemaal naar de schaapskooi. Zoo heet de groote stal waarin de schapjes slapen.

's Morgens deed de herder de schaapskooi weer open. Toen verdrongen de schapjes zich om maar gauw in de ruime groene wei te komen.”

„Liep toen 't lammetje weer weg?” vroeg Aletta.

„Ik denk het niet, misschien ook wel, lieverd.”

„Wegloopen is stout,” constateerde het kind nu geheel wakker.

Toen wees zij naar de mooie plaat aan den wand: De

Goede Herder, dragend het lam en de kudde om Hem heen.

„Was dat het lammetje, juf?”

„Ja, dat lammetje, zus.”

Lotte moest er om lachen. Honderdmaal vertelde zij de kinderen het verhaal van het eigenwijze schaapje en zonder te falen kwam de slotvraag van Aletta: „Was dát het lammetje, juf?”

Mevrouw wilde niet dat de kinderen iets over godsdienst hoorden. De plaat hing alleen als een kostbare versiering in de kinderkamer.

Maar Lotte's bidden en danken had de nieuwsgierigheid der kleinen gewekt.

Mevrouw bemoeide zich niet heel veel met de kinderen. Alleen onder het koffiedrinken kwamen zij in de huiskamer. Mijnheer was dol op de kinderen. 's Morgens ging hij vroeg weg en 's avonds kwam hij laat thuis, maar overdag wenschte hij hen te zien.

Zoo kon het gebeuren, dat de kleintjes toch vernamen van den Goeden Herder in den Hemel en in de vier maanden van Lotte's verblijf in dit huis was het vertellen over den Goeden Herder den kinderen lief geworden.

Spoedig ontwaakte ook Henri en nu namen de kinderen al Lotte's aandacht in beslag. De wrok tegen Kee bleef. De onrust over haar ontheiliging van den Dag des Heeren groeide in Lotte's hart. Zij voelde, dat Gods Naam om harentwil gelasterd werd. Doch doorpeinen over deze dingen ging niet. Lotte was een te nauwgezet kinderjufje, om aan de kinderen, zoodra zij wakker werden, niet haar volle zorg te besteden.

Bovendien, zij moest 't vanavond 'n beetje uitrekenen. Lotte mocht naar de kerk. Mijnheer en mevrouw zouden

den Oudejaarsavond doorbrengen bij hun familie aan den overkant. Kee moest in Lotte's afwezigzijn op de kinderen letten. Lotte zou zorgen dat er niets, niets aan te merken viel op de orde in de kinderkamer, om Kee niet de minste gelegenheid tot aanmerking te geven.

't Bleef lang licht op dezen helderen Oudejaarsdag. De lucht, tintelend blauw, leek een wijde koepel vol stralende sterren.

Met de kinderen op schoot zong Lotte allerlei liedjes, tot de duisternis tot licht aansteken dwong.

Eer Lotte 't wist, luidde de gong beneden, ten teeken dat Kee het eten kon opdoen. Weldra zou de lift naar boven ratelen met de schalen en borden, waarmede Lotte voor haar en de kinderen dekken moest.

Dan was het voor de kleintjes: Uitkleeden en naar bed!

Na het maal kwam mevrouw nog even de kinderkamer binnen om de kleintjes goeden nacht te zeggen. Veel tijd kon er niet af. Zij moest toilet maken voor de avondpartij bij haar zuster.

„Denk zelf om je tijd, Lotte, voor de kerk,” spoorde ze aan. „En dan dadelijk naar huis. Want dan mag Kee nog 'n poosje weg. Onze oude keukenprinses blijft liever thuis met haar warme stoofje onder zich.”

Lachend vertrok mevrouw. Een uur later kwam Kee Lotte's plaats innemen bij de slapende kinderen: „Juf kan naar de kerk gaan,” zei Kee met een spottenden uithaal.

Kwart voor acht uur ging Lotte. Ze had vroeger kunnen weggaan. Maar de kerk stond dichtbij. Lust om te wandelen had zij niet en nog veel minder om naar de Harmsens te gaan.

Neen, niet naar de Harmsens. Lotte bloosde terwijl zij

aan den Zondag dacht. Aan de heele vier maanden van haar verblijf in Rotterdam.

Zij was vol ijver begonnen, getuigend voor den Heere, verslapt in haar beleven van Gods verborgen omgang, meegesleept door den joligen jongens- en meisjeskring in het huis van Harmsen.

Wat gaf het, of je al doleerend was met hart en ziel? Wat gaf het, of je in het kleine onooglijke lokaaltje je belijdenis had gedaan, wanneer je niet deze belijdenis, zooals dominee haar zoo ernstig had vermaand, met een godzaligen wandel bezegelde.

Het gebouw De Hoop zat al vol op dezen mooien Oudejaarsavond. Lotte kwam laat en bleef achteraan. Wout en Clara Harmsen wenkten; bij hen in den hoek was nog een plaats. Lotte schudde weigerend met het hoofd. Hier in 't allerlaatste dwarsbankje bleef net nog 'n hoekje open, dat 't voordeel gaf, dat men 't allereerst uit de kerk kon komen en zóó de Harmsens kon ontloopen.

Een vreemde dominee trad dien avond op. Lotte kende zijn naam niet. Maar de preek boeide haar van het begin tot het eind. Diep trof Lotte reeds de voorzang:

Zoo Gij in 't recht wilt treden,
O Heer, en gadeslaan
Onze ongerechtigheden,
Ach, wie zal dan bestaan?

Tekst 1 Sam. 7 : 2b: Het gansche huis Israëls klaagde den Heere achterna.

Israël had het verzondigd. Israël viel af van den Heere en zuchtte onder de dwingelandij der Filistijnen, twintig jaren lang.

En dat terwijl zij de arke Gods missen moesten, het verkeer met Israëls God, den openbaren eeredienst van Jehovah.

Dat was een tijd van uiterlijke en innerlijke ellende voor het volk des Verbonds. God te moeten missen in Zijn dienst en woord en dat terwijl hen de Filistijnen verdrukten.

In vurige, bezielende taal schilderde de prediker den nood der ziel, die zich afkeert van God, die het stellen kan zonder Gods verborgen omgang en openbaren dienst te midden der Filistijnen.

O, welk een voorrecht te voelen dat je niet zonder God leven kunt.

Lotte moest ook klagen over haar zonde op dezen Oudejaarsavond, die zooveel herinneringen wekte.

Klagen, doleeren. Een doleerende kerk is een klagende kerk. Wat is het rechte doleeren? Klagen over de zonde. Over zijn overtredingen. Over het gemis van God.

„O, wat helpt het, gemeente,” vroeg de leeraar in grooten ernst, „of gij dit jaar al meegegaan zijt met de Doleantie, of ge behoort tot de Doleerende Kerk, of ge daarvoor vecht en strijdt, misschien veel smaadheid hebt geleden?

Het geeft allemaal niets, zoo het echte doleeren verre van u bleef, zoo gij niets kent van de zielestemming die Israël tot in het stof vernederde. Zoo de kreet van het hijgende hert niet wordt gehoord.”

Lotte boog haar hoofd in schaamte. In steeds toespitsende oneenigheid had zij met Kee geleefd, trots op haar zuiver inzicht wat de kerk betreft; maar innerlijk hadden hoogmoed en onverschilligheid haar hart in beslag genomen en den laatsten Zondag van het jaar bracht zij niet door in Gods Huis, maar in wereldsch vermaak, onder de Filistijnen, onder de verachters van Gods Naam en Dag.

Als een vervelende deun klonk Lotte het refrein van Kee's spotlied in de ooren: De kerk die is kapot. Neen, neen, haar liefde tot de kerk, tot Christus was stuk. O, als de band maar niet heelemaal gebroken lag!

Met een verootmoedigd hart verliet Lotte het schamele kerkgebouw. God sprak tot haar in deze onvergetelijke prediking.

In de erkenning van schuld zong zij bij den uitgang mede:

Hij maakt op hun gebeden
Gansch Israël eens vrij
Van ongerechtigheden.
Zoo doe Hij ook aan mij.

Eén ding stond bij Lotte vast. Zij moest schuld belijden. Zoo spoedig zij kon bij de Harmsens, maar dezen avond nog tegenover Kee. Wie zijn zonde belijdt en laat, zal barmhartigheid verkrijgen.

Nog in haar mantel, met haar bontmutsje op, liep Lotte de kinderkamer binnen, waar Kee verdiept zat in de lezing van een boek.

„Kee,” zei Lotte zacht, haar hand op den schouder van 't meisje leggend: „Kee, luister 's.”

„Hè, je doet me schrikken,” riep Kee, opspringend.

„Schrik niet, Kee. Ik wou je zeggen, dat het me spijt dat we heel het najaar al kwade vrienden zijn.”

Kee keek bedremmeld, verrast.

„Ja, zie je. Toen je vanmiddag zei, dat ik een huichelares was, had je géén gelijk. En toch wel. Ik deed heel slecht Zondag naar 't ijs te gaan. God wil het niet en, en — hier ging Lotte langzaam door — 't was ook niet goed

van me, zoo hooghartig tegen jullie op te treden. Al vloek ik niet. Ik heb tegen den Heere gezondigd, doordat ik Hem niet liefhad zooals dat Hem toekomt. Ik vraag je wel vergeving, Kee."

Kee lachte een beetje dwaas: „Nou, zoo erg is 't niet hoor. Ik hou er van 'n beetje te plagen. Vooral wanneer ik merk dat iemand 't zich aantrekt. Ja, 't is waar. Je deed net of *jij* zooveel beter bent dan wij. En dat kon ik heelemaal niet velen."

„Beter ben ik heelemaal niet, Kee. Integendeel. Maar weet je wat ik heb? Ik heb een

God in den Hemel, die mij vasthoudt als ik struikel, als ik val, als ik zondig." Lotte schreide.

„Ja, van godsdienst heb ik heelemaal geen verstand," weerstreefde Kee schielijk. „Ik heb je vanmiddag wel 'n beetje gedreind, dat is zoo."

„Laat het dan voortaan goed zijn tusschen ons," verzocht Lotte. „En Kee, ik hoop dat je gelóóft, dat ik er zelf zonde in zie, dat ik Zondag op 't ijs bleef en God liet roepen in de kerk."

„Ja, ja, dat geloof ik wel," riep Kee haastig. „Neem me maar niet kwalijk, ik mag nog een uurtje weg. 't Is zoo om. Dag!"

Weg tripte Kee, de draaiende wenteltrap af met luchtige

sprongetjes. „Die juf viel toch mee. Maar wat 'n fijne beschuit was ze toch!”

Lotte bleef alleen in de vredige kinderkamer. In de eenzaamheid sloeg zij haar Bijbel open en las 1 Sam. 7 nog eens over. De bekeering van Israël tot den Heere hun God.

In de oneenigheid met Kee en het vroolijk verkeer met oppervlakkig groeiende kennissen, had Lotte in deze vier maanden vergeten in Gods gemeenschap te leven. Het echte doleeren bleef verre.

Biddend vouwde het meisje de handen: „O, Heere, help mij,” bad zij dringend, „om bij U te blijven, U te belijden, Uwe wegen te bewandelen. Schenk mij den geest der zachtmoedige, geheiligde wijsheid. Ga met mij, het nieuwe jaar in, om Uws Naams wil.”

Toen ging Lotte moeder schrijven. Moeder, in wier laatsten brief zich de onrust uitte over den geestelijken toestand van haar kind. Alles, alles vertelde Lotte moeder. Haar hoogmoedig optreden in huis, haar ruzie met Kee, den Zondag vèr van God doorgebracht en eindelijk de preek die haar hart met verootmoediging had vervuld.

Nog zat zij te schrijven, toen allerwegen buiten het helsch lawaai losbarstte, dat den Oudejaarsavond in Rotterdam kenmerkte. Booten en fabrieken toeterden, tijdseinen floten. Buiten rumoerden de menschen met knalsignalen en vuurwerk.

Herrie, zooals de heidenen maken om de booze geesten te verdrijven, dacht Lotte, gestoord.

Maar boven al het lawaai heen bamde de klok van den grijzen toren zwaar en ernstig, twaalf volle slagen, en beneden in de lange gang galmden de bronzen geluiden van de Friesche staande klok mee.

Twaalf uur. Het jaar uit. Een jaar vol beteekenis voor Lotte.

Het jaar, waarin zij voorgoed het ouderlijk huis verliet om in den vreemde te gaan. Het jaar, waarin zij God verliet om door Hem gevonden te worden.

In de eenzaamheid huilde Lotte weer. Zij bad den Heere om genade, opdat zij echt mocht doleeren, dat wil zeggen, den Heere achterna te klagen. Zij bad voor allen, die haar lief waren. Zij bad ook om genade, opdat zij een schijnend licht mocht zijn in een huis waarin God niet werd gekend, onder de Filistijnen.

Dat was Lotte's Oudejaarsavond.

VI.

PINKSTERMORGEN.

„Gij bidt, en gij ontvangt niet, omdat gij kwalijk bidt, opdat gij het in uw wellusten zoudt doorbrengen. Overspelers en overspeelsters, weet gij niet, dat de vriendschap der wereld eene vijandschap Gods is? Zoo wie dan een vriend der wereld wil zijn, die wordt een vijand van God gesteld.”

Lotte kende dit vermanende Schriftwoord uit haar hoofd. Van haar prilste jeugd af hoorde zij thuis driemaal daags in den Bijbel lezen. Al las ze zelve weinig meer in den Bijbel, zij hoorde Gods waarschuwend stem toch wel diep in haar ziel.

Maar Lotte wilde niet luisteren.

In de eerste week na Nieuwjaarsdag had zij ernstig geprobeerd in vrede met Kee en de anderen te leven, de Harmsens te vermijden en in het gebed haar kracht te

zoeken om, zooals Gods Woord eischt, een levende brief van Christus te zijn.

Zoo heel graag zou zij het oude bakertje opgezocht hebben, bij wie zij wel leiding ontvangen zou. Ach, zij kwam zoo weinig in de Diergaarde meer en 't vrouwtje zat natuurlijk in een anderen bakerdienst.

Lotte had moeder geschreven van haar verkilling in de liefde tot God, eerlijk en oprecht. Ach, moeder had 't allang gevoeld, schreef zij. Lotte kon er op rekenen, dat moeder voor haar bad. Lotte moest trachten andere kennissen te krijgen. Bestond er geen meisjesvereeniging of zoo? Ja zeker, die bestond wel, maar de meisjes van dien naaikrans boeiden Lotte niet. Dan, de Harmsens lieten haar niet los. Zij wachtten Lotte op aan haar dienst en uit de kerk, sleepten het meisje mede.

't Was er toch dolgezellig in huis. Waarom zou zij niet vroolijk mogen zijn? Langzaam doch zeker vernevelde de ernst van den Oudejaarsavond. Lotte's hart haakte weer naar de genoegens, die het jolige, uitbundige huisgezin van de Harmsens haar bood.

Naar buiten, naar buiten in den stralenden zomerzonneschijn! De jonge menschenkinderen, die zich op dezen tweeden Pinksterdag in het huis van Harmsen aaneensloten, wilden niet anders dan genieten, genieten van het prachtige zomerweer.

Charlotte bleef heel den eersten feestdag thuis. Da en Kee gingen uit, vandaag viel Lotte's vrije dag. In het eerst gaf juffie er niet om, wanneer mevrouw haar verzocht: „Toe juffie, laat je beurt voorbijgaan, zooveel kennissen heb je niet en in de lucht kom je elken dag met de kinderen,”

sinds Lotte's hart trok naar het wereldsch genot en de vreugde, gaf zij geen uur toe. Lotte *wilde* moeders levens-ernst vergeten.

Da en Kee smaalden vanmorgen giftig op juf. „Zij gaat uit. Lekker den heelen dag, geen denken aan dat ze vanmiddag thuis wil komen om ons vrij te laten,” en al sprak Antje luidruchtig en druk het vriendinnetje van haar zusters kinderen vóór, Da's voornemen stond vast: „Als ik juf négeren kan, reken maar dat ik het doe.”

Da moest vanmiddag met de kinderen uit. Kee zou het kleintje verzorgen en de groteren in bed helpen. Kee kon in Lotte's kamertje komen. Of ze neuzen, of ze speuren zou!

Welbewust van Kee's kwaadaardige stemming, had Lotte zooeven de groote voordeur achter zich dichtgeslagen. Zij bekommerde zich niet over Kee's slecht humeur, de meisjes in de keuken lieten haar koud. Een uitgaansdag wenkte, een uitgaansdag met de Harmsens.

„Zouden we eerst niet naar de kerk gaan?” had ze schuchter gevraagd aan Rina, even na haar binnenkomen. „'k Ben gisteren ook heel den dag niet geweest.”

Wout had dien voorslag gehoord. „Jullie kunt gaan, ik dank je feestelijk, hoor, om m'n dag in die maffe kerk te bederven. We gaan nu en dadelijk.”

Kleurend had Lotte toegegeven. Dina lachte zoo spottend terwijl zij den gek stak met Lotte's verlangen naar de kerk.

Nu trok de rumoerige bende af, de meisjes vooruit, de jongens volgend in prettig gesprek. „D'r mocht eigenlijk wel een oudere meegaan,” had vader Harmsen gebromd, „zoo'n uitgelaten bende!” doch moeder vond 't heelemaal niet erg.

Lotte liep stijf gearmd met Rina. Dina en Cor haakten

zich aan bij Clara Harmsen, de jongeren sprongen als jonge honden onder het gaan.

De tocht ging over Schiedam naar den theetuin aan de Zwet. Niet met de tram. Neen, heelemaal niets leuk en dat werd ook te duur. Langs den Mathenesserdijk zouden zij gaan en dan onder de hooge boomen, benedendijks, waar je zoo'n prachtig uitzicht over de verre weiden had en rusten kon tegen den grasbegroeiden Dijk.

Daar begon de klok van den kerktoren luide te bengelen en te bimbammen, 'n vroolijk geluid van klanken vloeide over de wegen. 't Was of de noodende stem van den toren, die de Roomsche menschen naar de kerk riep, klingelde voor een feest.

't Was ook feest, stelde Charlotte vast, terwijl zij tegen den Dijkrand zat, 'n beetje afgezonderd, met hoog opgetrokken knieën, waaromheen zij haar armen sloeg. Welk een rare feestdag. Gisteren in het touw met de kinderen, vandaag niet naar Gods huis. En dat op den Pinksterdag, het feest van den Heiligen Geest.

Lotte herinnerde zich, hoe zij verleden jaar op den Pinksterdag belijdenis deed. Zij zong van heeler harte het psalmvers mede, na haar belijdenis door dominee opgegeven:

Uw Woord is mij een lamp voor mijnen voet,
Mijn pad ten licht, om 't donker op te klaren.

Ik zwoer, en zal dit met een blij gemoed
Bevestigen, in al mijn levensjaren,

Dat ik Uw wet, die heilig is en goed,
Door Uw gena bestendig zal bewaren.

Ik zwoer, en zal dit met een blij gemoed bevestigen, in al mijn levensjaren.

Hoe spoedig zou Lotte haar eed van trouw aan den Heere vergeten.

„Zeg Lotte, zit je nog langer te suffen?” riep Rina plagend. Wout stond op, trok haar achterover, de armen in de hoogte.

Charlotte rukte zich los en sprong op. Zij keek boos.

„Laten jullie me toch met rust!” riep zij ongeduldig.

„Neen maar, wij zijn om te gaan zitten soezen op stap gegaan,” gichelde Klaas vroolijk. „Voorwaarts marsch, jullie allemaal, we gaan verder.”

Al spoedig was het troepje den Dijk af. Het ging nu over Broersveld den Singel af, den Overschieschen weg op.

’t Was er druk op dezen stralenden Pinkstermorgen, nu zoovelen van hun vrijen dag gebruik maakten, om naar buiten te gaan.

Groepjes menschen zaten in het gras langs den weg, kinderen stoeiden en de zon twinkelde goud in de glinsterende slooten.

De meisjes wilden alweer rusten. Je werd spoedig moe op den warmen zomerdag.

Jaap wist van geen moeheid, stapte rusteloos voor de zittenden heen en weer. Hij vertelde van de catechisatie; dominee was er Vrijdag niet: „Een herrie, die we geschopt hebben!

De ouderling gaf op om te zingen: „Opent uwen mond.”

’t Orgel zat op slot, dominee heeft den sleutel. De ouderling zette in: Opent uwen mond. Wij zongen geen van allen mee en hij stond alleen te blèren: Opent...”

Klaas deed zijn mond zoo wijd open, dat je onder en boven de holte zijn witte tanden kon zien.

De anderen proestten. ’t Heele troepje gierde zoo, dat voorbijgangers meelachten en even stilstonden

Plots kleurde Charlotte tot in de wortels van haar haren.

Geurt van den dorpssmid, het speelnootje uit haar kinderjaren, stond voor Lotte en liep haastig op haar toe.

„O Lotte, leuk dat ik je zie. 'k Logeer sinds Zaterdag in Rotterdam. 'k Ben vanmorgen al aan je dienst geweest om een pakje van je moeder te brengen. Ben je uit vandaag?”

De jongen wierp een vragenden blik op 't troepje om Lotte heen. „Hoor je hier bij?”

Geurt vond 't vreemd. Lotte begreep het wel. Zij deed gelijk met Geurt hare belijdenis, 't was een ernstige jongen.

„'k Had willen vragen of je vandaag bij mijn oom en tante had willen komen, die wonen pas in Rotterdam,” vertelde Geurt verder.

Het ouwe vrouwtje dat opendeed, zei, dat je al vroeg heen ging.

„Ja, 't is mijn vrije dag, Geurt.” Lotte keek een beetje verlegen naar haar gezelschap. Zij las op Jaaps gezicht al spot over dien „boerenlummel”. „Ik zal je even voorstellen, Geurt. Dat zijn de Harmsens, de familie bij wie ik mijn thuis heb als 'k uit ben.”

Klaas schaterde om Lotte's woordspeling. Lotte trok zich hun jool niet aan en ging ernstig door. „Dat is Geurt Haseman. Ik heb tegelijk met hem belijdenis gedaan. Hij komt uit m'n dorp.”

Nu mengden zich ook Geurts oom en tante in het gesprek. Lotte informeerde vol liefde naar moeder, hoe ze 't maakte:

„Zie je, moeder schrijft wel de eene week en ik de andere, maar je weet toch nooit precies zoo alles uit brieven.”

Geurt vond dat Lotte's moeder er bezorgd uitzag. „'t Ging niet vooruit met Willem. Moeder maakt zich meer ongerust dan ze voor jou weten wil, Lotte.”

't Gebeurde bijna vanzelf, dat het gezelschap nu met elkaar opliep. Maar Lotte had de Harmsens losgelaten en voegde zich onwillekeurig bij Geurt, die o zooveel van moeder en de zusjes en broertje en van verschillende kennissen te vertellen wist.

Blijkbaar hinderde die intimiteit de leden van Lotte's gezelschap. Zij liepen te mopperen en te plagen en toen Lotte ten slotte, verdiept in het gesprek met Geurt, een heel eind achterbleef, werden zij kwaad.

„Samen uit, samen thuis,” murmureerde Rina. „Toen Lot geen mensch had, waren wij goed genoeg. Nu laat ze ons voor den eersten den besten ouden kennis in den steek.”

Lotte hoorde het eindelijk en zij werd verlegen. 't Meisje ontveinsde zich niet, dat de dingen, waarover Geurt sprak, haar veel meer belang inboezemden dan het losse, lichte gepraat van de Harmsens.

Bij de brug over de Schie stond het groepje eindelijk stil.

„Ja jongelui,” zei Geurts oom, „ons plan was langs de Schie naar huis te wandelen en jullie gaan zeker verderop.”

„Ja, wij gaan naar den theetuin,” besliste Rina vinnig en zij trok Lotte een eindje achteruit van Geurts familie vandaan.

Lotte schrikte. Zij dacht aan den jool bij vrouw Romijn, aan den Zondag vóór Nieuwjaar. Hoeveel zelfbeschuldiging woelde er in haar hart over deze dagen zonder God.

Welk een Pinksteren maakte zij door? Dacht ze een

oogenblik in deze dagen aan den Heiligen Geest, die was uitgestort?

Dan, ze verlangde vurig om moeders pakje open te maken, moeders lieve woorden te lezen, zij zou 't heerlijk vinden met Geurts familie mee te gaan en te praten over zooveel ginds in 't verre dorp dat haar lief was.

Maar waarom kòn 't niet, vroeg het meisje zich bliksem-snel af. Zij was toch niet verplicht met de Harmsens mee te gaan? Zij konden toch begrijpen, dat Lotte naar moeders brief verlangde.

Geurts tante las de weifeling en de onrust op Lottes verlegen gezichtje. „Hoor eens,” zei ze flink. „Wij eischen vandaag Lotte voor ons op. We zijn oude kennissen. En Lotte is vandaag onze gast. Natuurlijk als zij wil,” voegde zij er schielijk bij.

Of Charlotte wilde. 't Leek haar een verlossing om van het drukdoende troepje op dezen dag ontslagen te zijn.

„Ik doe 't graag,” antwoordde het meisje snel. „Maar dan loop ik eerst naar mijn dienst. Ik brand van verlangen om moeders briefje te lezen.”

Wout en Klaas werden rood van kwaadheid! „Wij nemen je altijd overal mee en nu ga je met dien boerenkinkel op stap.”

Lotte beluisterde toorn in de stemmen der jongens. Zij vond het naar. Dat zij niet voelden, dat Lotte ditmaal liever met haar dorpsgenooten meeinging! Hoe grof, Geurt voor boerenkinkel te schelden.

Maar de jongelui verstonden geen rede: „Je blijft voortaan ook maar bij ons vandaan,” bitste Rina. Dina en Cor smaalden: „Zoodra ze een ander krijgen kan, laat ze ons zitten. Daar hebben we je zoo voor nageloopt!”

„Kom maar mee,” drong Geurts tante aan. Zij zag tranen in Lotte's oogen. „'t Lijkt alleen maar ondankbaar, Lotte. 't Is het niet. Ieder verstandig mensch begrijpt, dat je liever iets van thuis hoort.”

Zoo keerde Lotte zich af van de Harmsens, toch met een bezwaard gemoed. Zij waren lief voor haar geweest in al de maanden van haar verblijf onder vreemden. Aan hun tafel was altijd plaats en nooit wilde juffrouw Harmsen eenige vergoeding aannemen voor het middageten, genuttigd als Lotte bij hen was.

„Kind, d'r zijn hier zooveel monden, we letten niet op een hap eten,” en Harmsen zei dan: „We halen 't maar uit den winkel, Lot. D'r blijft altijd wat over voor ons.”

Heel stil liep Lotte naast Geurt. Haar opgeruimdheid verdween, ondanks den prachtigen zonnigen zomermorgen.

Lotte voelde dat Geurt haar van terzijde opnam. Zij mocht Geurt graag lijden. Zijn ouders waren vrome menschen, die moeder nogal eens bezochten in haar weduwschap. Met Geurt ging ze school. Op denzelfden dag deden zij tweeën belijdenis. Maar nu ergerden Lotte Geurts spiedende oogen min of meer. Wat zag hij aan haar?

„Waarom kijk je me zoo aan?” vroeg zij opeens 'n beetje scherp.

Geurt schrikte van haar uitval, toen lachte hij min of meer weemoedig.

„Ik vind je veranderd, Lotte, heusch, je bent veranderd.”

Het meisje kreeg een kleur. „Ik weet niet wat je bedoelt. Wat zie je dan aan me?”

Zij vroeg het en wist toch het antwoord.

„Och,” antwoordde Geurt zacht. „Dat kan ik, als jongen, zoo niet precies uitleggen. Ik voel 't meer. Je ziet er heel

anders uit dan op den morgen van je heengaan bij ons vandaan."

Lotte schokte met de schouders. „Je moet niet vergeten dat ik al over het half jaar in een groote stad woon, Geurt."

„Ja, dat zal 't zijn," hernam Geurt peinzend. „Je hebt zulke rare mouwen aan je jurk en je draagt heelemaal zulke malle kleeven. Je ziet er zoo opgeprikt uit."

„Neen maar, nu is 't uit," riep Lotte netelig. „Waar bemoei je je mee, Geurt? Waar heb jij nou verstand van?"

„Kom," zei ze plots. Zij waren aan het eind van de Aelbrechtskade gekomen. Lotte wist nu: Geurts oom en tante woonden in de Aelbrechtsstraat. „Kom, jullie moeten linksaf. Ik loop rechtuit de Havenstaat door en ga even naar mijn dienst, moeders pakje halen."

„Loop mee, Geurt," riep Geurts oom lachend. „'t Is een mooie wandeling. Je gaat toch zeker dwars het Park door, Lotte?"

„Neen, ik loop den Westzeedijk langs!" bitste Lotte onwillig. Ze wou Geurt niet meehebben, die jongen was al te ernstig geworden.

„Dat is flauw," vond Geurts tante verontwaardigd. „Wij zijn oude menschen en kunnen Geurt niet zooveel van Rotterdam laten zien. Jij woont in 't mooiste gedeelte, Lotte."

„En jullie bent daar vanmorgen al geweest. U zegt het zelf," wierp Lotte tegen. „Je hebt het pakje al in mijn dienst gebracht."

„O, ik ga al niet mee," verzekerde Geurt gebelgd. „Als Lotte zich voor dien boerenkinkel schaamt, hoeft ze den last niet te dragen."

„Maar ik schaam me niet voor jullie!" riep Lotte half schreiend. „Heusch niet." Kon zij zeggen dat zij opeens angst

voelde om met iemand, die oprecht God wilde vreezen, samen te zijn? Dat het haar hinderde, door die menschen aangetroffen te zijn in het luidruchtige, vroolijke gezelschap van de Harmsens?

„Zooveel te beter, hoor kind,” zei Geurts oom. „Ga jij maar gauw en wees vandaag onze gast.”

Lotte ging niet met een blijmoedig hart. De ontmoeting met Geurt deed een stroom van herinneringen aan het leven thuis openbreken. Voelde zij zich vroeger niet gelukkiger dan nu?

De keukenmeid deed heel verwonderd, toen zij Lotte op haar heftig bellen had opengedaan. „U al terug, juf, da's vlug.”

„Neen, ik kwam enkel maar 't pakje halen dat vanmorgen is gebracht. 't Is van moeder.”

„'t Ligt op je kamertje, je haalt het maar zelf.”

De oude meid zei het niet heel vriendelijk. Zij moest heel de lange gang doorsloffen om open te doen. Ze had 't 's Zondags druk genoeg door de uitgaansbeurten van de anderen. Een paar uren geleden had zij het pakje moeten aannemen, 't hield je allemaal zoo op.

Lotte lette niet op dien onplezierigen toon, zij tripte vlug de gang door, de hooge wenteltrap op.

't Meisje maakte haastig de touwtjes los, verlangend moeders brief te lezen.

'n Beetje hijgend viel zij op een stoel met den brief in de hand. De brief trilde, zóó begon Lotte te beven.

Willem was niet in orde, het schoolgaan viel hem zwaar, hij kon dat eind niet elken dag tweemaal loopen. Dokter had moeder gewaarschuwd, de jongen wordt er niet sterker op.

Hij wist en voelde 't zelf. O lieve Lotte, schreef moeder, je broer bidt zoo vurig tot den Heere, hij zou zoo heel graag beter worden. Bid jij mee, lieve kind. Wij mogen toch al onze bezwaren tot den Heere brengen."

Schaamte kleurde Lotte's wangen rood. Wat bad zij weinig, wat bad zij oppervlakkig. Nu zelfs op dezen feestdag voelde zij geen hartelijk verlangen om naar Gods Huis te gaan en voor Gods aangezicht te komen.

Lotte sloot de deur en in haar eenzaamheid beleed zij schuld, bad zij tot God voor haar broertje, voor zich zelf.

Maar de vrede woonde toch niet in haar hart. Heel den dag leek het haar toe of de Heere haar toeriep: „Dit volk nadert tot Mij met de lippen, maar hun hart is verre van Mij.”

VII.

DOOR DEN HERDER GEZOCHT.

De lieve zomer was voorbijgevloden. Lotte had haar vakantie bij moeder doorgebracht, vergezeld door Rina en Clara Harmsen. Moeder stond er op dat de meisjes meekwamen. Je geniet zooveel bij de Harmsens, je moet hun ook eens genoeg bereiden, had moeder geschreven. De twist op Pinkstermorgen was hierdoor spoedig genoeg bijgelegd en Lotte ging haar oude gangetje weer met de Harmsens.

Moeder had nog een doel gehad met de uitnoodiging. Zij wilde de meisjes Harmsen leeren kennen; wat Geurt haar vertelde, maakte zeker haar onrust gaande.

Maar 't was heel erg meegevallen. Moeder vond Rina en Clara geschikte meisjes, wel 'n beetje vroolijk en ook wat opzichtig gekleed. Zij zaten evenwel eerbiedig onder het lezen en bidden en genoten als stadskinderen zooveel van de ongewone heerlijkheid die 't buitenleven geeft. Moeders godsvrucht bond haar felle joligheid in.

Moeder beduidde zichzelf reeds dat zij zich vergiste, dat de Harmsens niet kwaad waren en haar dochter niet aftrokken van den weg der zaligheid.

Charlotte had het zooveel mogelijk ontweken om met moeder alleen te zijn. Dan zou moeder dadelijk merken, dat haar dochter niet dicht bij den Heiland leefde.

Ach, veertien vrije dagen vlogen zoo spoedig om, vooral wanneer je mooie wandeltochten maakte of prettig thuis bent.

Het meisje voelde zich vreugdig en opgewekt. Willem zag er beter uit dan zij verwachtte, hij drentelde vaak met hen mede. Haar loon gaf moeder meer geldruimte. Moeder kapittelde haar niet. Zij kon nu voortaan gerust van harte met de Harmsens omgaan. Moeder kende hen nu ook en zond telkens vriendelijke groeten. Wat konden die Clara en Rien zich goedhouden. Zij boomden met moeder over de Doleantie, vertelden van de volle lokalen, hoe vader redetwisten kon met Hervormden over de Reformatie. Haar ouders lazen ook Standaard en Heraut en De Hoop.

Moeder moest wel den indruk krijgen, dat het gezin van Harmsen hartelijk meeleeft in de dingen die haar dierbaar

waren. Maar wat moeder niet wist, wist Lotte al te goed. In Harmsens huis dreef men op de oppervlakte, niemand daalde af naar de diepte en de ouders oefenden geen tucht over de kinderen.

Wat was 't Zondag weer een herrie geweest.

Wout en Klaas zaten te dampen, zóó dat de kamer een rookoven leek.

Vader zat te dutten, begon eindelijk te hoesten. „Rookten jullie weer?” vroeg hij brommerig. „'k Heb je gezegd, dat je 't laat.”

„Ouderlingen rooken ook, vader.”

„'t Kan me niet schelen. Ik wil 't van jullie niet zien.”

De jongens deden nog meer flinke halen, lieten den rook opkringelen boven Lotte's hoofd.

„Jò, als je vader 't nou niet hebben wil,” fluisterde Lotte.

Wout had geschouderschokt. „Dominee rookt 's Zondags tot onder aan den preekstoel en als je de Kerkeradskamer openzet, kun je den rook snijden.”

„Je vader verbiedt het toch,” hield Lotte vol.

„Broeders ouderlingen rooken ook. Waarom ik niet?”

Wout ging door en vader dutte al weer. Moe van zijn gesjouw den heelen dag met aardappelen en groenten.

Klaar en Jaap en Rien lachten toen. Lotte keurde het af. Zij zei 't ook. De Harmsens gingen al meer zonder het weten hunner ouders de wereld in. Zelfs Zondags wandelden zij naar den Rustwat of bij Freeriks. 'n Enkele maal ging zij mee. In de tram op den Dag des Heeren. In 't gewoel van vroolijke jonge menschen, die vermaak zochten in onschuldige genoegens, zoo zij dachten.

Was het onschuldig? Kon je genieten van de grootheid

Gods in de natuur, wanneer je begon met Gods dag en dienst te vergeten?

Lotte klemde de handen zenuwachtig samen. Neen, zij dwaalde af. Net als 't schaap waarvan zij vanmiddag in het schemeruurtje de kinderen vertelde.

Trok de wereld hare gedachten niet den ganschen dag? „Zij krijgt macht over mij en ik kan haar niet weerstaan,” kreunde zij zacht. „Ach, als ik nog maar Jezus kon liefhebben en in Gods nabijheid leefde.”

„Kindlief,” riep Wout gisteren nog verschrikt, „maak alsjeblieft geen zwarte kraaien van ons.”

Lotte dacht aan haar eigen woorden, 'n paar uren geleden.

Zij speelden schooltje: om de beurt mochten Henri en Letta de juffrouw wezen, dan moest juf gehoorzaam matje- vlechten. Vanmiddag liet Henri zingen. „Heel mooi zingen, juf,” beval hij ernstig.

Dat ik Jezus schaapje ben,
Is 't bewijs dat ik Hem ken,
Want die goede, trouwe Herder,
Leidt mij veilig weg en verder,
Leidt mij op de rechte baan,
Dat wij naar den hemel gaan.

Henri en Letta zongen luidkeels mee, ze hielden van zingen.

Toen was 't schooltje opeens uit en Lotte moest van de schaapjes vertellen.

O, hoe vaak vertelde zij dat heel eenvoudige en toch zoo heel gewichtige geval. Het schaapje dat wegliep van den

Goeden Herder. In de doornen en op den heideweg, waar je niets te eten en te drinken vinden kon, waar de zon brandde. Het schaapje was zoo warm en zoo moe. Toen viel 't neer op die stekelige struiken en kon niet slapen. Want in de verte hilde een wolf. Een groot beest, dacht 't schaapje, met 'n spitsen bek en twee rijen scherpe tanden. Net de hond. Maar de hond deed je geen kwaad, die beet alleen in de wol! Die vreeselijke wolf kon je verscheuren, opeten. O, die angst van 't schaapje.

Toen viel 't schaapje in slaap, van moeheid. Opeens werd het wakker, de wolf, de wolf, 't schaapje voelde de tanden.

Maar 't was niet de wolf, 't was Spits, de hond van den herder. Heel den nacht had hij met den Goeden Herder loopen zoeken, nadat de zoete schaapjes, die niet wegge-loopen waren, in de veilige schaapskooi lekker in slaap gevallen waren. „Baf, baf, baf, baf,” blafte de hond heel boos.

Maar de Goede Herder maakte zoo'n lawaai niet. Die wilde dat arme, angstige schaap zijn wegloupen wel vergeven. En toen 't schaapje niet loopen kon, ach, zijn pootjes had het bezeerd en opengehaald aan de doornstruiken, lei de Herder dat zware dikke schaap op zijn schouders en droeg het. De Herder werd wel moe, heel moe, maar dacht toch niet: zou ik jou maar niet laten liggen, stout beest. Neen, hoor! Het schaapje moest naar de schaapskooi toe, daar hoorde het.

Nog even bij de lamp in Lotte's eigen Kaapschen kinder-bijbel kijken, waarin juf zelf, toen ze nog klein was, zoo-veel las. O ja, daar zag je den Goeden Herder in dat mooie lichte land, met 't schaapje op zijn schouders en Spits bij

Hem. „Jullie zijn ook schaapjes van den goeden Herder, hoor.”

„Hij ziet alles wat we doen. Als we stout zijn en we denken dat niemand ons ziet, ziet Hij ons.”

De kindertjes luisterden heel stil onder het vertellen en even later lei Letta haar hoofdje op jufs schouder en beloofde haperend: „Ik zal nooit meer stout zijn, juf.”

Ach nee, de kinderen waren niet stout. Arme schaapjes, die, voor zij Lotte kenden, niets wisten van den Goeden Herder. Zij kende Hem. Lotte deed eens belijdenis van Zijn Naam.

Heisa, dat was een gesleep en gesjouw geweest heel den dag. In de kinderkamer achter kon niet gestookt worden, 's winters kregen de kleinen het zonnige vertrek aan den voorkant met het uitzicht op het glinsterende water.

Heel moe zat Lotte in den namiddag met de kinderen voor het breede lage venster. Boven hen Gods wijde hemelen met drijvende wolkenstoeten. Aletta vermaakte zich met naar de grillige figuren te kijken. „O, juf, kijk, net een leeuw. Nu is 't een does. Juffie, een schip met zeilen, juffie, een berg. Wat gaat het gauw, juffie. Wat gaat het gauw!”

Lotte volgde het uitgestoken vingertje van Letta en broer, nu en dan radend naar den naam van het dier of ding dat Letta in de wolken zag. Ach, de wolken joegen voort in wilde vaart. Was 't geen beeld van haar leven? Wist ze nog waar ze heenstoof?

Lotte wilde moeder alles schrijven. Ook van haar ernstige zonde om de wereld te dienen en af te dwalen van Zijn weg. Moeder zou voor haar bidden. Zij zou 't alles aan

moedervertellen. Zat ze nu maar bij moeder, den arm veilig om haar heen. O, zij was een schaap, een afgedwaald schaap, dat ver weg was geweest.

De wolkenstoeten schoven in, elkaar, verdichtten zich tot een grijzen dicken sluier die over het water hing.

Letta zag niets bijzonders aan den hemel meer, zij tuurde naar

beneden, waar een leege lichter in de rivier lag tusschen den wal en een zeeboot in.

„O juf, kijk die man eens zwak zijn!” Een dronken mensch noemde Aletta een zwak mensch.

Lotte keek op. Wat waggelde die man. Een lodderige uitdrukking in heel zijn wezen. Met schrik bemerkte Lotte, dat de benevelde aanstalten maakte om de smalle, hellende loopplank over te gaan, een vrouw stak juist het hoofd boven het luik. Zij klom haastig naar boven; zoodra haar hand hem grijpen kon, trok zij hem langzaam naar zich

toe. Hij, even verbluft, voelde zich blijkbaar beledigd door deze hulp, hij hief zijn hand op, sloeg haar tegen den neus, zoodat het bloed zijn hand bevlekte. Tegelijk verloor hij het evenwicht, de beschonkene stortte languit neer met de armen boven het hoofd.

„O juf, o juf, ze wil 'm nog ophelpen. Als ie haar maar weer niet slaat,” jammerde Henri.

„Kom, kijk er niet naar. Laten we liever eens zingen,” stelde Lotte voor.

„Even zien wat het vrouwtje doet, juffie, even maar.”

Er was niet veel meer te zien. De schippersvrouw kon den bewusteloze niet meer overeind halen, zij lei een kussen onder zijn hoofd en een dekkleed over zijn lichaam, ging hoofdschuddend naar beneden, telkens het bloed wegvegend, dat uit haar neus druppelde.

„Ze moest hem slaàn,” vond Aletta opgewonden, „die man is stout.”

„Die vrouw vreest den Heere,” sprak juf, meer tot zich zelve dan tot Aletta.

„Voor wie is ze bang, juf?”

„Ze is niet bang, kindje. God vreezen is Hem liefhebben.”

„Ik ben ook niet bang,” verkondigde Henri.

„Ik ook niet bang,” vulde Letta aan.

„Mammie en pappie is ook niet bang.”

„Kee ook niet.”

„Antje ook niet.”

„Is juffie bang? Nee, juffie ook niet.”

„'t Schaapje was bang op de hei, hè juffie?”

„Vertellen van de schapen,” drongen zij tweeën aan.

De duisternis viel, nog een half uurtje, dan zou de etens-

bel luiden. Lotte kon toch de fijne steekjes in haar borduurwerk niet meer onderscheiden.

De kinderen nestelden zich op haar schoot en Lotte vertelde hoe vreeselijk moeilijk het is om een goede herder te zijn in een land vol bergen en rotsen, want de herder zorgde dat geen lammetje zelfs een ongeluk kreeg. Soms moesten zij over een donkere diepte en dan weer over een schuimend beekje. Dan werden de schaapjes zoo bang, durfden niet verder, stonden ze dicht op elkander te blèren, blèr, blèr!

Dan kwam de hond en beet ze in de wol, 't deed 'n beetje pijn, niet erg. Wel, wanneer ze niet wilden, ja, dan voelden zij Spits' tandjes. Soms sloeg de herder met zijn staf, dan vlogen ze vooruit.

De herder moest wel 's laten bijten of slaan. Anders kwamen de schaapjes nooit, nooit in de kooi! Die domme schapen begrepen het dikwijls niet, dan stonden ze maar eigenwijs te blaten of liepen den verkeerden kant uit.

Dan mikte de herder met steentjes. Au, au. Net op zoo'n glad schapekopje. Net goed, dat was de hamel, die ze allemaal den verkeerden kant uitlokte. 't Was niet om hen kwaad te doen, maar uit liefde, hoor. De goede herder wil altijd de schaapjes op een rustig plekje brengen.

D'r zijn ook slechte herders, die de schapen willen stelen of verkoopen. Die kan 't niets schelen of de schaapjes een goede weide krijgen en een stille kooi. Maar de goede herder zoekt ze zelfs op, als ze heel stout zijn.

„Net als 't schaapje op de hei,” vulde Letta aan.

„Ja, en weet je wat een goede herder ook doet? Hij vecht voor de schapen. Als ze 's avonds in de wei liggen en ze kunnen de kooi niet bereiken, past hij op de kudde. Komt

er dan een wild beest, dan houdt hij het tegen. Je weet wel. In den kinderbijbel staat: „Hij geeft zijn leven voor de schapen.” Dat is de Heere Jezus.

De duivel, dat is net een boos dier, loert op ons. Dat doet hij als we zonde doen, dan trekt hij ons weg van Jezus.”

„Die schipper is ook niet een schaap van den Heere Jezus,” meende Aletta.

„De vrouw is zoet, de vrouw is wel een schaap, hè juffie?”

„Ik is wel een schaapje van Jezus. U ook, juffie. Ja, u ook?”

Lotte kleurde diep bij deze onnoozele kindervraag. O, indien zij een schaap van Jezus was, dwaalde zij dan af?

Was het zonde het leven te nemen in je beide handen, je te verheugen in allerlei prettige dingen, te genieten van je jeugd?

O, Lotte verlangde er naar eens te praten met die geduldige schippersvrouw, ginds beneden in die schuit. Zou zij het geheim kennen van het ware leven?

Vol ernstige gedachten hielp zij de kleinen naar bed, zij vroeg mevrouw verlof zelf vroeg ter rust te mogen gaan.

Midden in den nacht ontwaakte Lotte met een hevigen schrik. Zij stond alleen, bang, doodsbang, starend in de diepste duisternis.

„Moeder, moeder,” kreet zij. „Moeder!”

Geen zachte moederarmen omstrengelden het meisje. De donkerte grijnsde haar aan. Het wàs geen leven geweest, wat ze had willen grijpen, 't was de dood. Als een dwalend schaap volgde zij de wereld, volgde zij de kinderen uit het gezin, dat met het hart God niet zocht. Ze zou uitkomen in den dievenkuil en bij de moordenaars.

„Red mij, Goede Herder, red mij,” smeekte Charlotte. „Geef

mij de kracht om zonder menschen te gaan, alleen met U."

„Red mij, Goede Herder," bad Charlotte heel den nacht. Maar het bleef duister in haar arme hart.

Toen dacht zij aan een gesprek met de oude baker in de Diergaarde. Die had ook eens den Heere innig om vergeving gebeden. En zij was ongeduldig geworden, omdat zij geen verhooring vond. „Hoe komt het toch," vroeg zij ongelukkig, „dat de Heere niet luistert?" Toen had een ander Christen haar gevraagd: „Hoe menigmaal heeft God geroepen, heel je leven door en hoe lang duurde het eer je Hem antwoord gaf?"

Moet nu God maar dadelijk klaar staan om je al je zonde te vergeven? Maar Lotte moest vergeving in dien nacht van God ontvangen. Zij moest. Zij kon geen oogenblik meer buiten Gods trouwe Vaderarmen, die haar steunden. Als God haar niet opnam in Zijn liefde en sterkte door Zijn kracht, zou 't weer net gaan als op dien Oudejaarsavond. De wereld en de zonde zouden het weer winnen.

Lotte lag in bed te woelen en te wentelen, zij kreunde in hartepijn. 't Meisje zou maar opstaan. Zij stak het licht aan, de heele kamer stond opeens in hellen lichtschijn.

Moeders Bijbel opgezocht. Moeders geschenk. Och, het Goddelijk boek lag in het linnenkastje achteruitgeschoven onder stapels kleeren.

Lotte beefde, toen zij moeders tekst opzocht, het woord haar meegegeven op den avond voor zij van huis ging.

Jezus Christus is gisteren en heden dezelfde en tot in alle eeuwigheid. Lotte was veranderd. Lotte bleef in de groote stad met al de verleiding niet dezelfde. Jezus Christus wel.

't Leek haar of zij den Goeden Herder zag. Met wijd open armen haar tegentredend, Lotte, het verdwaalde schaap.

„O, Heere Jezus, draag mij in Uw armen,” bad zij als nooit te voren.

VIII.

GETROUW IN DEN STRIID.

„Och jò, schiet wortel! Lot doet het immers niet!”

„Zoo, doet ze 't niet? En ik zeg je van ja.”

„Laten we 's kijken wie gelijk heeft, jij of ik,” riep Rina Harmsen.

't Liep tegen vaders verjaardag, 't plan onder de jongelui rijpte om een reuzenlef te maken. 'n Dolgezellige partij. Eerst 'n fijne feesttafel, versierd en vol lekkers. Dan een fuif, die klonk als een klok. Voordrachten, 'n gecostumeerde samenspraak en dansen. Met 't laatste zouden de oudsten vader en moeder overrompelen. De ouders wisten er niemendal van, dat Wout en Jaap en Rina en Clara dansles namen. In een doodfatsoenlijk clubje. Meneer gaf ook les in de christelijke sportclub. De jongens hadden de meisjes stilletjes onderwezen in de danspasjes. Nou ja, 't ging zoo 't ging, maar plezier kon je hebben.

Met geen enkel woord had iemand tegen Charlotte van de danspret durven reppen. Zij foeterde al zoo over die tooneelvoorstelling. Dat gezeur over je ziel. Als 't volle, rijke, brandende leven je in vuur en vlam zette.

Wout vond Lotte in den laatsten tijd een beetje saai. Lief was ze, iets heel bijzonders lag er in die prachtige oogen, in heel hare houding had Lotte iets voornaams en waardigs.

Zij zat stilletjes bij hen in de huiskamer, ging klokslag op tijd naar de kerk en weigerde beslist in de week om mee uit te gaan.

„Ach, Lot is fijn geworden,” zei Rina netelig. „Je mag niets meer van haar. Tante Ant vertelde ook al, ze is heel anders dan vroeger.”

„Maar beter,” viel vader Harmsen in. „Ze is veel zachter en vriendelijker tegen de boeien. Zij heeft verleden week nog ingeschikt voor Kee, die wou een extra uitgaansdag hebben, toen heeft Lotte den haren gegeven.”

Harmsen hield van Lotte. Hij vond haar een goed kind. Had altijd gehoopt dat zij in zijn rumoerig zoons- en dochterstroepje een beetje rust brengen zou. De jongelui waren wat mans tegenwoordig.

Wat broeiden zij nu weer? Zij voerden iets in hun schild. De vader, die zijn gezag over de kinderen verloren had, kon er niet achter komen.

„Zeg Rien,” beval Wout, „jij gaat Lot Zondagmiddag uit haar dienst halen. Ze gaat natuurlijk mee. Zij kan het natuurlijk niet laten om vader te feliciteeren en als ze er eenmaal is, zit ze in de pret, eer ze 't weet. Meedoen kan ze, dat weten we allemaal.”

De Zondag brak aan. Lotte was er op voorbereid wat komen ging. Antje snaterde van morgen, 'n beetje trotsch op haar familie:

„'t Zal me weer een partijtje zijn, bij m'n zuster. De jongelui weten van weligheid niet wat ze doen zullen. D'r zijn er notabene vier die dansles nemen. Die zijn nogal Doleerend. 'k Weet niet, hoe ze 't toestaan.”

„Je zwager weet het niet,” vertelde Kee. „Maar ik ben op dezelfde dansclub. Ik weet het wel. Zij maken vanavond

een reuzenlef. Wout vertelde 't me gisteren al aan de groentekar."

„Wonder, dat ie jou niet gevraagd heeft," plaagde Antje.

„Ik ben niet fijn als die daar."

Lotte, onwetend door de anderen, getuige van het gesprek, dat plaats had op de wenteltrap, voelde dat Kee naar háár kamer wees. Zij voelde scherp en fel den naam van fijn en vroom verbeurd te hebben. Toch dankte zij God dat zij nu wist, wat de Harmsens van plan waren. Zij bleef niet. Zij bleef in geen geval, dien avond. Lotte viel op dezen Zondag alleen een avondkerkbeurt toe, met verlof om tot elf uur uit te blijven.

Eer zij het wist, stond Rina voor Lotte's oogen om naar de kerk te gaan. Onder het loopen stond Rina's mond niet stil over vaders verjaardag. „Hij is zoo in zijn knollentuin vandaag. Tante Ant is vanmorgen al geweest. 't Hui

zat vol den heelen dag." Rina kakelde maar door. Lotte liep stil te zwijgen. Nu moest zij uitkomen voor haar belijdenis. Nu moest zij heengaan na een kort verjaarsbezoek. Al te lang zweeg zij stil, onttrok zich aan hun gezelschap in de week, dezen avond vroeg de Heere haar te breken. Lotte voelde het met onafwijsbare zekerheid.

In de kerk liep Lotte, ondanks Rina's protest, heelemaal naar voren. Zij wilde geen woord van de prediking missen. Was het geen voorbereiding voor het Heilig Avondmaal?

De tekst greep Lotte aan, meer dan ooit te voren: „Heb de wereld niet lief, noch hetgeen in de wereld is. Indien iemand de wereld lief heeft, de liefde des Vaders is niet in hem.”

Lotte voelde het als een smaad den Heere aangedaan, dat zij Hem om de wereld en hare begeerlijkheid had vergeten.

Als Gods genade ons niet vasthoudt, glijden we vanzelf uit op 't zondige pad. Dan is er geen tijd en geen belangstelling voor de geestelijke dingen meer, dan verliezen we de vrijmoedigheid des geloofs.

Maar als we Jezus liefhebben, wordt de wereld waardeloos. Dan zoeken we de dingen die boven zijn. Dan reikt de Heere ons, als de Goede Herder zijn schapen, voedsel toe. De wereld geeft zwijnendraf. Jezus roept: „O, alle gij dorstigen, komt tot de wateren, en gij, die geen geld hebt, komt, koopt en eet.”

Sterk onder den indruk van het gehoorde kwam Lotte bij de Harmsens. In de huiskamer viel niets bijzonders te bespeuren. De jubilaris, bijzonder in zijn nopjes, ontving de gelukwensen van nog meer bezoekers, een gezellige drukte roesde op.

Niemand merkte dat de vier oudsten zich verwijderd hadden. Ze zetten vlug en geluidloos alle groentemanden en kisten weg uit het sousterrain achter den winkel en besmeerden den gladden cementen vloer met groene zeep. Wout had zijn viool, Rina haar mandoline. Zie zoo, de pret kon beginnen, als nu Wouts vriend met zijn koperen hoorn maar vlug kwam. Daar was ie al. Stiekum hem opengedaan.

Nu de oude lui met een fanfare naar beneden gelokt.

Wat zal Lot kijken. „Ik draai met d'r rond, zoo waar als ik hier sta,” pochte Klaas.

„Lang zal ie leven, lang zal ie leven, lang zal ie leven in de gloria!” klonk het van beneden en de jongens en meisjes, die van het plan wisten, holden naar beneden.

Vader en moeder Harmsen volgden. Lotte achter hen.

Het lage vertrek was in een feestzaaltje herschapen.

Er hingen vlaggen tegen de muren, een tafel met flesschen en glazen stond op den achtergrond, versierde stoelen voor vader en moeder dicht bij de deur.

De oudelui keken verrast op. „Jongens, wat beginnen jullie?” gromde moeder. „Wat willen jullie toch?”

Weer klonk het „lang zal ie leven” op. Rina leidde vader en moeder voorzichtig langs het gladde van den vloer naar hun stoelen.

Lotte bleef staan op het trapje. Een vastbesloten trek om haar mond. Zij vouwde biddend de handen.

„Waarvoor hebben jullie 't zoo gek glad gemaakt?” vroeg vader ontevreden.

„Om te dansen, om te dansen.”

De jongelui grepen elkaar aan, drie paar walste reeds over den vloer op de maat der vroolijke muziek.

Klaas alleen had nog niemand. Met een grappigen zwaai trad hij op Lotte toe. „Je draait natuurlijk even met me rond, Lot.”

Ieder lachte om de komieke manier, waarop hij zijn vraag deed.

De oudelui vonden 't wel aardig. „Ach, ze moeten toch iets verzinnen om den avond door te brengen,” vergoelijkte vader.

Maar Lotte lachte niet. Dit oogenblik was beslissend. Zij weerde Klaas af met een bruusk gebaar.

„Neen hoor, ik dans niet, en ik blijf ook niet.”

„Kind, bedaar, je bederft den heelen boel,” bitste Rina.

„Dat voel ik ook,” antwoordde Lotte rustig. „Ik ga heen.”

„Erg hartelijk op vaders verjaardag,” smaalde Clara.

„Ja, hartelijk vind ik 't ook niet,” gaf Lotte toe. „Maar, ik heb geen lust hier vanavond te blijven. Dominee heeft . . .”

„Zoo mooi gepreekt,” huillachte Klaas. „Zoo mooi enne.”

„Je moet niet spotten, Klaas,” viel Lotte uit.

„Moet jij ons maar niet kapittelen. We doen geen mensch en geen kip kwaad. We vieren in alle eer en deugd vaders verjaardag.”

„Ik kapittel jullie niet. Maar ik heb er geen vrede mee. Ik heb al te lang de wereld liefgehad,” beleed Lotte met trillende stem.

„Akelig dier, je bederft hier alles,” verweet Rina. „We dachten zoo'n leuken avond te hebben.”

„Ik ga immers al.” Lotte's stem stikte in tranen. Zij voelde dat er nu een band brak, die door veel liefs en vriendelijks gespannen lag. De Harmsens waren goed voor haar geweest.

Zij trad voorzichtig op den gladden vloer naar de ouders toe.

„Harmsen, moeder Harmsen, het spijt me zoo, ik kan niet blijven, heusch, het kan niet.”

Vader Harmsen knikte, Moeder Harmsen keek boos. „Ja, wij zijn hier goddelooze beesten, Lot. Ga jij maar.”

Lotte ging. Met looden voeten. Achter haar zetten Klaas en Rien en Clara en Jaap er de jool weer in.

„Lang zal ie leven, lang zal ie leven in de gloria.”

IX.

VERDRUKKING.

Het leven werd er voor Lotte niet beter of makkelijker op, sinds zij zich van ganscher harte tot den Heere had bekeerd. Op een middag, toen zij met de kleintjes zou gaan wandelen, had zij in het Park de schippersvrouw ontmoet, wier man dien middag zoo beschonken was thuis gekomen.

De vrouw kreeg een diepe kleur, toen zij merkte dat Lotte het droevig tooneeltje had gezien.

„Och ja, kind,” zei zij treurig, „de dienst van de zonde is een harde dienst. Maar de Heere Jezus zegt: „Mijn juk is zacht en mijn last is licht”.”

Lotte's heele hart ging uit naar de lieve vrouw in wie zij zoo duidelijk het kind van God ontdekte. Eer zij het wist, had zij deze vrome vrouw deelgenoot gemaakt van haar zorgen.

„Och, juffrouw, 't is zoo moeilijk den Heere te belijden. Vooral als je zelf eerst hebt meegedaan.”

„'t Is niet alleen moeilijk, m'n kind, maar zelfs onmogelijk in eigen kracht. Daarom zegt de Heere Jezus: blijft in Mij.

Gelijk de rank geen vrucht kan dragen zoo hij niet in den wijnstok blijft, alzoo ook gij niet zoo gij in Mij niet blijft.”

„U leeft wel heel dicht bij den Heere,” vond Lotte zacht.

De vrouw knikte. „Ik heb heel veel zorg om mijn man. Maar weet je wat 't ergste in een leven is? God te moeten missen en Hem niet te kunnen missen. 'k Heb ook mijn tijden gehad, toen ik ver van den Heiland leefde. Maar Hij heeft mij gezocht en geeft me verdriet in 't leven. Dat leed is de herdershond, die me telkens naar Jezus drijft. Je moet eens meegaan naar mijn moeder. Ze is nu ziek en zij woont op den Ouden Binnenweg.”

's Zondagsavonds had Lotte dankbaar de schippersvrouw vergezeld en wie beschrijft haar blijdschap, toen zij in het oude vrouwtje het bakertje herkende, met wie zij reeds zoo vaak sprak uit haar zieleleven in de Diergaarde.

„Wat is God goed,” loofde Lotte met vochtige oogen. Nu had zij een plaats waarheen zij 's Zondags en in de week gaan kon. Nu kon zij de Harmsens mijden en zij kreeg den omgang van Gods kinderen er voor in de plaats.

„Wees maar trouw in je belijdenis, Lotte,” vermaande de oude vrouw haar. „Als iemands wegen den Heere behagen, zal Hij zelfs zijn vijanden met hem bevredigen.”

Lotte werd trouw. Niet meer spits en hoogmoedig en scherp als in 't eerst, doch bescheiden, vriendelijk, ootmoedig.

Het begon beter te gaan in huis met 't keukenpersoneel. Zelfs Antje vond dat Lotte gelijk had, om niet met die jongelui Harmsen meer om te willen gaan. „'t Komt daar van kwaad tot erger,” stelde zij vast. „Ik weet niet, waarom die lui Doleerend zijn. De ouders zijn wel goed, maar die ondeugende bende!”

Wat benauwde dan Lotte in dezen tijd, toen de goede Herder haar zoo vriendelijk had gezocht?

't Was de vijandschap van mevrouw, die onwillekeurig er achter was gekomen, dat Lotte hare kinderen eene godsdienstige opvoeding gaf. Zelf opgegroeid in een vroom gezin, door haar huwelijk aan godsdienst gespeend, kon zij het niet uitstaan, dat Lotte de kleinen bidden en danken had geleerd en vrome liedjes.

Telkens viel zij heftig uit tegen Lotte en klaagde tegen haar man om de dwaze gedachten die zij opriep in de kleintjes.

„Doe haar dan weg,” raadde mijnheer eindelijk knorrig. „'t Werkt op jouw humeur ook slecht. Vroeger lachte je en zong je heel den dag, je kunt loopen zuchten of je 't benauwd hebt.”

„Ja, ik heb 't ook benauwd, man. Er moest toch eens een wrekend God en een eeuwig leven zijn.”

Mijnheer sprong op: „Nu gaat jouw juffie er zeker uit. Heb ik van mijn leven, welk een dwaasheid.”

„Dwaasheid,” riep mevrouw, „dwaasheid? Als ik zie hoe geduldig Lotte is, reken maar dat ze heel wat onredelijke standjes krijgt, want het is een juweel in haar werk. Dat is toch een bewijs, dat zij een God heeft. Zoo maakt haar de Bijbel.”

„De Bijbel,” smaalde mijnheer, „de Bijbel. Allemaal mooie en leelijke verhalen door elkaar. Hoe kan nu een mensch, die aan 't kruis gestorven is, millioenen in den hemel brengen.”

„De Heere Jezus was geen mensch. Hij was Gods Zoon, die stierf voor onze zonden,” hernam mevrouw langzaam. „Dat heb ik aan moeders knie geleerd.”

Mijnheer ijsbeerde onrustig de kamer op en neer. Plots

bleef hij staan voor zijn vrouw. „Jij piekert te veel, wijfje. Wij zullen eens iets leuks verzinnen. 'n Mooi tuinfeest op je verjaardag.”

„Ach, man, 'k heb er geen lust in.”

Hij zette een grappig gezicht en sprak op zalvenden toon: „Louise, Louise, gij beweegt me bijna een Christen te worden. Voorwaar, voorwaar, zeg ik u, binnen

korten tijd ga jij met een neepjesmuts op en ik zwartgerokt en hooggedast naar de Doleerende Kerk.”

Mevrouw lachte om die malle gedachte en al spoedig zaten zij beiden verdiept in de plannen voor het verjaarafeest.

Mevrouws ernstige gedachten lagen overstrooid met het zand van ijdelheid en wereldzin.

Het heele huis raakte in beweging bij de voorbereiding van mevrouws verjaarafeest. Kostbare kleederen werden afgekeurd en besteld. De tuinbaas beroofde de oranjerie van de prachtige en bloeiende planten, om de feestzalen te versieren. Uit de zilverkasten werden de antieke eetserviezen en 't rijkst gedreven zilver gehaald om gewreven en gepoetst te worden.

't Plan voor een tooverachtige illuminatie in den tuin werd ontworpen. In één woord, er ontstond een jachtige drukte in huis en mevrouws hoofd liep om.

Ook Lotte kreeg haar deel in de algemeene bedrijvigheid. Letta moest een muziekstuk instudeeren, de piano-onderwijzeres hield haar elken dag een vol uur vast. 't Kind werd er bleek van.

't Leek Lotte, wanneer zij 's avonds rustig met de kleinen in de kinderkamer zat en zij later eerbiedig knielden voor den Heere, of zij ver van het bruisen eener woelige zee in veilige haven lag. Mevrouw liet Lotte 's avonds ook wel niet met rust. Zij moest antiek porcelein afwrijven, kostbaar zilver poetsen. Maar Lotte deed het in de eenzaamheid en dan verhief zich haar ziel tot God.

De lang voorbereide feestavond brak eindelijk aan. Sierlijke equipages reden af en aan. Weelderig gekleede gasten, geleid door livreibedienden, traden de met oostersche pracht versierde vestibule en gang in. De muziek- en balzaal schitterde van goud en kristal. De vloer van massief mahonie glansde donker. Gouden randen om het behangsel van roode zijde, waartegen de tropische planten een fijn effect maakten. Het gebeeldhouwde plafond stelde engelen voor, die lachend korven bloemen uitstorten. De schoorsteenmantel van het fijnste witte marmer, leek een wonder van beeldhouwkunst, met zijn ragfijne bloemenslingers van half ontloken knoppen. Van de kunstig geslepen kristallen lichtkronen sprankelde en straalde het glinsterend licht, weerkaatst in meters hoge spiegels.

Op het oogenblik dat Letta haar liedje moest zingen, verdrong de bloem der groote handelsstad zich om den vleugel. Mevrouw leek in waarheid de koningin van het feest en zij genoot.

Aletta had iets onzegbaar teers over zich in de ragfijne jurk met de gouden krullenkroon om de slapen. Zij

zag er zoo ijl en elfjesachtig uit, de groote oogen in sterke spanning in het wasbleek gezichtje, toen Lotte haar bracht tot aan de zaal.

Het meisje maakte zich ongerust over het kind. Zij vond de oefeningen veel te zwaar voor zoo'n jong schepseltje. Met een bekommerd hart daalde zij de vijf treden af van de zaal tot de gang en vervolgens nog vijf om langs de keuken naar den tuin te gaan.

Mevrouw gebood haar vóór den aanvang van het feest om, wanneer zij Aletta had binnengebracht, even in den tuin aan de tuinlieden, die de verlichting zouden aansteken, te zeggen, welke kleine veranderingen in het illuminatieplan zij wenschte te zien aangebracht.

Zoodra Lotte haar boodschap aan de vroolijk doende mannen had afgegeven, trok zij zich terug in een donker hoekje van den tuin. Broertje sliep. Zij moest even nadenken en rusten na dezen drukken dag. Vanmiddag ontving zij een brief van moeder.

Zij kende hem bijna uit haar hoofd, zoo dikwijls herlas zij dien, terwijl de kinderen hun middagslaapje deden. 't Ging eerst over Willem. „Dokter zei, we vliegen achteruit. Hij weet het en verlangt er naar om bij den Heere te zijn. Lieve Lotte, ik kan niet wanhopig zijn, wanneer ik onzen lieven jongen zoo hoor roemen in den Heiland. Hij zou je nog erg graag eens zien, maar voelt zelf, dat het niet kan. Maar kun je verlof krijgen, kom dan, m'n lieve kind.

Hij laat je zeggen, dat je blij moet zijn met om 's Heeren wil smaadheid te mogen lijden.

Gedraag je als een goede dienstmaagd van Christus, kind. Je hebt wel veel verspeeld van je invloed, maar,

als je ootmoedig wandelt, zullen ze in huis toch zien, dat je geloof echt is.

Draag vooral zorg, dat ze je slechts *lasteren* kunnen. Niet wanneer je zelve, alleen wanneer Gods eer wordt aangerand, heb je recht van spreken. Bid voor je mevrouw, haar vijandschap is een bewijs dat haar hart is geraakt, onverschilligheid is veel erger.

Koester je lieve Aletta. Uit 'tgeen je me over haar schrijft, zou ik denken dat in haar, net als in het zoontje van Jerobeam, iets goeds voor den Heere ligt.

Verlaat je dienst niet, voor je ziet dat het de wil des Heeren is, al valt het je soms moeilijk spot te verdragen.

Treur er niet over, dat de Harmsens kwaad op je zijn. Wees de oude lui dankbaar, ze zijn goed voor je geweest.

Je, ziet nu weer dat uiterlijke Reformatie niet helpt wat je ziel betreft.

Wat de Doleantie betreft, het gaat er net mee als met den uittocht van de kinderen Israëls, er liep toen veel „vreemd volk” mede.

Ik schrijf dezen langen brief terwijl ik waak bij Willem. Je begrijpt, welk 'n bittere smart mijn hart doorvlijmt. Trouwens we zijn allemaal even bedroefd.

Maar Willem heeft vrede. Geve de Heere God ons dat ook.

Zoodra de drukte voorbij is, vraag je wel verlof om van je broertje afscheid te nemen, lieve kind.

Moeder bidt voor je. Denk er om, bij alles wat je deert.”

Ook de anderen hadden een briefje voor Lotte ingevouwen. O, hoe blij en hoe bedroefd was Lotte geweest met dezen liefelijken bode van huis.

Peinzend zette Lotte zich op een bank in een donkeren

hoek van den tuin; dicht bij het huis weerklonken de stemmen der tuinlui, die de lampions aanstaken.

Plots zag Lotte Kee haar voorbijschieten naar het tuinhok, dat naar de doodstille achterstraat voerde. Zij opende het hek. Lotte hoorde een gesprek aan, dat haar hevig ontstelde.

Kee's moeder stond in den tuin. „Hier,” zei Kee haastig. „Wat vleesch, 't is een halve kip. Hier is nog brood en koek.”

„Ach kind, wat heb ik er aan, 'k moet geld hebben, geld. De huisbaas geeft geen dag uitstel meer. Als 'k maar vijf gulden had. 't Is net zoo'n drukte, kun je niets wegnemen?”

„Maar moeder, maar moeder!” schrikte Kee.

„Kind, 't moet. Ik *moet* geld hebben. Neem een lepel weg of een zoutvaatje. Toe, help je moeder.” De toon der vrouw klonk bitter wanhopig.

Even weifelde Lotte. Zij had vijf gulden bijeengespaard. Ze had morgenavond iets voor Wim willen koopen, fruit of iets fijns. Maar nu kreeg zij toch haar deel van 't feest. Het verval van de meisjes ging in den „pot”. Mevrouw gaf haar het geld altijd dadelijk.

Snel liep zij op het tweetal toe. „Ik kan 't niet helpen, ik heb alles gehoord, Kee. Als ik je moeder helpen kan.”

't schemerig avondlicht haalde Lotte de twee rijksdaalders uit haar beursje. „Toe, leen het van mij. Ik doe 't graag.”

Eerst keek Kee haar nijdig aan; toen, bij de laatste woorden, snikte zij bijna. „Ach juffie, m'n moeder is geen dievegge. Maar 't is zoo erg thuis, zoo erg.”

Lotte knikte. Zij wist dat Kee's ouders het arm hadden. Maar ook, dat Kee soms op een avond een paar dansschoentjes versleet. Voor verwijten was 't hier de plaats niet.

„Ik geloof het graag,” zei Lotte zacht. „Neem 't geld maar, juffrouw, dan bent u toch geholpen.”

De vrouw nam 't geld dankend aan. Kee sloot 't hek achter moeder toe.

„O juffie, dat u dat moest hooren. 'k Heb 't heusch niet aan je verdiend dat je me helpt.”

Lotte antwoordde niet. Snel liepen de meisjes den tuin door op 't huis aan. In de keuken roesde de drukte op van het personeel dat voor het soupé zorgde. Lotte vluchtte de wenteltrap op, naar boven. Als de kleine eens wakker was geworden!

In de kinderkamer klonk het geschrei van Aletta op.

„Juffie, juffie, waar is juffie?”

„Maar kindje.”

Daar stond Aletta, doodsbleek, schreiend.

„Wat is er gebeurd, m'n kindje?”

Lotte trok 't meisje op haar schoot, dat heftig snikte.

„Mammie is zoo boos, zoo boos. Ik heb van de engeltjes gezongen.”

„Heb je dan dat mooie liedje niet gezongen, dat de pianojuf je geleerd heeft?”

„Ja juffie, dat ook. Maar toen wou 'k nog meer zingen. Van Jezus' schaapje en Ik ga slapen, ik ben moe. Mammie keek zoo boos.”

„Ja zeker. Mammie is boos.” Mevrouw kwam de kinderkamer invliegen. „Ik ben zeker boos op jou, juf. Om 't kind op te stoken die fijne liedjes te zingen. Ik sta voor spot in de zaal. Voor spot, door jou.”

Lotte begreep er niets van. „Je vertrekt. Morgenochtend al. Hier heb je drie maanden loon en kostgeld. Kom me niet meer onder de oogen.”

Vlug wipte mevrouw weg, de trap af naar hare gasten, die zij niet te lang verlaten kon.

't Was zoo goed begonnen met Aletta. Zij zong prachtig, de heele schaar gasten stond verrukt over het fijne, beschaafde geluid van het kleine teere meiske.

Toen was Aletta, verrukt over haar succes, verder gegaan. „Ik weet nog meer mooie versjes,” riep zij blijde. Zachtjes zong het kind, de handjes gevouwen:

Wanneer ik aan den avond,
Mijn hoofdje nederleg,
Weet gij wat ik dan biddend,
Tot God mijn Vader zeg?

Geef mij voor mijn verjaardag,
 Al ben ik nog zoo klein,
 Uw grooten Naam ter eere,
 Een hartje nieuw en rein.

Het eenvoudig gezongen liedje sloeg in. Niemand lachte of spotte, al geloofde geen enkele der aanwezigen in God als den Heere.

Aletta moest nog eens zingen en toen klonk het aloude:

Ik ga slapen, ik ben moe,
 'k Sluit m'n beide oogjes toe,
 'k Buig mij biddend voor U neer,
 Lieve, trouwe Hemelheer.

Mevrouw had geluisterd met een vertoornd gezicht: zulke fijne liedjes op haar feest! Versjes, die zij leerde in haar jeugd aan moeders knie. Was 't niet om dol te worden? En dan die venijnige vraag van haar vriendin, zoo jaloersch op mevrouw's schoonheid en rijkdom: „Gunst, ik wist niet, Louise, dat jij je kinderen een fijne opvoeding liet geven.”

Zelve wilde ze Aletta boven brengen, dadelijk Lotte een heftig standje geven. Juffie was er nog niet. De moeder liet haar schreiend dochttertje alleen, — och, waarom beknorde mama haar zoo, — om in de huiskamer Lotte's loon te halen. Die brutale, eigenwijze kinderjuf duldde zij niet langer in haar huis.

Met van boosheid trillende oogen had mevrouw haar aangekeken, weer bevond Lotte zich alleen met het overspannen kind.

„Juffie niet weggaan,” jammerde Aletta.

Met moeite bracht Lotte het kind tot bedaren. Zij moest het meisje maar spoedig uitkleeden en in haar bedje leggen. Anders sliep zij reeds een paar uren. 't Was veel te laat voor zoo'n zwak kindje. Slachtoffer van moeders ijdelheid, had Lotte haar in de laatste dagen dikwijls bij zich zelve genoemd. Zoo'n moeilijke zangstudie voor zoo'n jong kind. Eerst toen Aletta sliep, met juffie's hand om de hare, kon Lotte tot zich zelve komen. Dat was dus het einde hier.

Onder droefheid en ergernis over onverdiende verwijten, mengde zich ook blijdschap. Ze kon naar huis. Morgenochtend al. Misschien Willem nog levend ontmoeten.

Lotte hield zielsveel van de kinderen. De gedachte, hen te verlaten, deed pijn. Maar de begeerte naar huis overwoog.

Bij het ledikantje van Letta knielde zij neer. „O Heere, ik dank U voor alles wat Gij mij toezendt, goed en kwaad.”

Lotte kon het David nazeggen:

Mijn ziel, die naar den vrede haakt,
En 't morrend ongenoegen wraakt,
Is in mij als een kind gespeend
En heeft zich met Uw wil vereend.

X.

LOTTE'S THUISKOMST.

„Ga uit R. 10.15. Lotte.” Dit korte telegram had Kee, verteederd door het gebeurde op den feestavond, bij het openen van het postkantoor reeds afgegeven en nu zat

Lotte in den trein, die haar in ijlede vaart terugbracht naar huis. Het landschap vol Hollandsche waaiigheid en blonden zonneshijn over grasgroene weiden, vol welig vee, vloog voorbij; als zilveren linten draaiden de lange rimpelede slooten heen voor Lotte's oogen.

Weldra Utrecht voorbij, lagen de golvende heidevelden en donkere pijnbosschen onder het schoongewasschen hemelblauw met de witte wolkenstoeten. O, er lag diepe beking in voor Lotte's naar buiten hunkerend hart.

Naar buiten. Uit dat groote en toch zoo benauwende huis in die jachtende stad: naar moeder, naar Willem.

Zeker, in de stilte van de bijna leege coupé tobde Lotte telkens over haar weggejaagd zijn. Wat zou er gepraat worden in 't kleine dorpje. Wat zou de burgemeestersche zeggen? Hoe zou men naar allerlei slechts zoeken in Lotte. Maar op dit oogenblik zou 't niemands argwaan wekken, dat zij onverwacht bij moeder verscheen.

Verkeerde Willem niet aan den oever des doods? O, Lotte had oogenblikken, waarin zij haar handen vouwde en God dankte, omdat Hij haar naar huis liet gaan.

Hoe zou 't zijn thuis? Als ze nog maar afscheid nemen kon van haar lieven broer.

Eer Lotte 't goed wist, stond zij op het kleine perronnetje, midden op de heide. Aan weerszijden strekte zich een lange witte weg uit. Lotte moest links. 't Was warm. De zon brandde met zomerhitte over den stoffigen weg. Niemand zou haar afhalen, dat sprak vanzelf.

Gelaten nam Lotte haar handkoffertje op, den grooten koffer zou Kee nazenden. Zij voelde zich moe, heel moe. Vannacht sloop zij niet veel. Aletta woelde koortsig in haar ledikantje rond, telkens moest juffie haar water geven, water.

Wat deed het heengaan Lotte toch een pijn, vanmorgen. Wat hechtte je je aan zulke kinderen, die geheel aan je zijn toevertrouwd.

Uit. Allemaal uit. En zonder betrekking naar moeder terug. Zoo diep in gedachten liep Lotte het perronnetje af, dat zij schrikte voor een diepe, warme stem die haar naam uitsprak:

„Lotte.”

„O Geurt, ben jij hier?”

„Ja, met 't wagentje. Als je op wilt stappen.” Hij nam 't koffertje uit Lotte's hand.

„Moeder liet nog geen uur geleden je telegram brengen. Of wij gelegenheid hadden om je te halen.”

„Had je dan tijd?” vroeg Lotte verstrooid. Haar hart vloog moeder tegemoet.

„Voor jou heb ik altoos tijd, Lotte,” antwoordde Geurt zacht. Lotte lette er niet op. „Leeft Wim nog?” vroeg ze gesmoord.

„Ja, hij leeft nog. Ik vind 't heerlijk dat je mevrouw je

gaan liet. Want het zal niet lang meer duren, Lotte.”

Hoog op den bolderenden wagen zat Lotte naast Geurt. Ze waren niet zoo heel vriendelijk gescheiden op den tweeden Pinksterdag. Lotte merkte met schaamte, hoe doodgewoon en hartelijk Geurt optrad.

O, wat was 't mooi buiten. Het jolige windje speelde om Lotte's haren, de rose speenvarkentjes waggelden om de moeders heen, de schapen huppelden in de weide. Och, dat Wim al deze heerlijkheid niet meer zien zou!

Er trok een vochtig waas over Lotte's oogen. Och moeder, arme moeder! Eindelijk hield de wagen voor het nette huisje stil. Geen gesloten gordijnen nog.

Moeder trad haar met open armen tegemoet. „Dat is lief van mevrouw, Lotte, dat is lief.”

Het meisje antwoordde niet, liep snel achter moeder aan naar het ziekenvertrek. Daar lag Willem, uitgeteerd, met een waskleur op de ingevallen wangen. Maar in zijn oogen schitterde blijdschap, een warme glans van liefde.

„O Lotte, dat is heerlijk, ik heb zoo naar je verlangd.”

Lotte kuste haar broertje, hij sloeg beide armen om haar hals.

„Ik ga naar Jezus, Lotte, naar Jezus. Hij heeft mij verlost. Ach, Lotte, ik verlang zoo naar Hem”

Al spoedig kwamen de kinderen uit school en de meisjes uit de naaikamer. Niemand dacht er over, dat Lotte was weggezonden uit haar dienst, ieder prees mevrouws liefde.

Lotte bezat, bij het doodsbed van haar broertje, de kracht niet van haar eigen ellende omstandig te vertellen. Vanavond zou zij het doen, wanneer de kinderen sliepen en zij stil met moeder bij Willem zat. Maar de avond bracht geen rust. De koorts verhief zich, de patiënt ijld. Het doodsweet parelde op zijn slapen.

„'t Is iederen avond zoo,” vertelde moeder. „Maar hij komt telkens zwakker bij. 't Gebeurt meestal tegen een uur of drie.”

Nu reeds te middernacht leek het of de koorts week. Willem ontwaakte, zat overeind in bed.

„Roep ze allemaal maar, moeder,” zei hij rustig. „Ik ga sterven.”

Moeder ontroerde. Lotte ging en wekte de anderen.

„Jullie moeten zingen,” verzocht de zieke. „Psalm 103.”

Loof Hem, die u, al wat gij hebt misdreven,
Hoeveel het zij, genadig wil vergeven;
Uw krankheên kent en liefderijk geneest.
Die van 't verderf uw leven wil verschoonen,
Met goedheid en barmhartigheên u kronen;
Die in den nood uw redder is geweest.

Aandoenlijk klonk het gebroken snikkend psalmgezang door de nachtstille. Willem was in dien tijd achterover gezonken.

„Moeder, ik ga naar Jezus. Vader is er ook. Heb jullie hem allemaal lief. Jezus . . . Christus . . . is gisteren en heden dezelfde . . . tot in alle eeuwigheid.”

Moeder wischte het doodsweet van Willems beparelde slapen.

„Kus mij,” moeder. „Kus mij.”

Willem wenkte met de hand, zij traden allen rondom zijn ledikant.

„Dag allemaal. Jezus is bij mij. Halleluja.”

Willem was heengegaan naar het land, waar geen inwoner meer zeggen kan: „ik ben ziek.”

Wat later in den nacht kwamen Geurts ouders, die Lotte's moeder in de haast had laten roepen. Eenvoudige, vrome menschen, die de weduwe terzijde stonden met de liefde van broeder en zuster. Lotte kon bijna niets doen. Na twee nachten slapeloosheid overweldigde haar de vermoeidheid en het leed. Geurts moeder bracht haar te bed en kwam hoofdschuddend terug. „Ik geloof dat Lotte ook koorts heeft,” zei ze meewarig.

Maar Lotte had geen koorts. Lotte voelde zich doodop en overspannen.

Eerst tegen den middag kon Lotte gelegenheid vinden Moeder van al het gebeurde te vertellen. „Ik heb heusch Aletta niet opgestookt, moeder. 'k Heb ze alleen de versjes maar geleerd. Wij zongen die zoo dikwijls. Ik weet wel,' voegde zij er haperend bij, „dat mevrouw den godsdienst haat. Maar de kinderen hebben toch een ziel te verliezen, moeder. Ik mocht ze toch wel van den Goeden Herder vertellen?”

Moeder kuste haar dochter op het verhitte voorhoofd. „Je hebt niets anders gedaan dan je plicht, m'n kind. Houd het er nu maar voor, dat de Heere je thuis gebracht heeft. Voor het verdere zorgt Hij wel.

. Beveel gerust uw wegen,
 Al wat u 't harte deert,
 Der trouwe hoed' en zegen
 Van Hem, die 't al regeert.
 Die wolken, lucht en winden
 Wijst spoor en loop en baan,
 Zal ook wel wegen vinden
 Waarlangs uw voet kan gaan.”

XI.

LETTA'S ZIEKTE.

„Mammie, mammie. Juffie, juffie.” Dat was het smartkreetje, dat rusteloos heel den dag van Lotte's vertrek van Aletta's droge, koortsig heete lippen rolde. „Mammie, mammie. Juffie, juffie.”

Lotte was vroeg vertrokken. Mevrouw had het binnenmeisje verboden haar ook maar ergens voor te storen. Aletta's moeder had zware hoofdpijn, toen zij dien nacht zich vol onrust naar de slaapkamer had begeven. Zeker, het feest slaagde schitterend, mevrouw oogstte er den roem harer vriendinnen mee en ook haar jalouzie, zij wist het wel. Maar dat zingen van Aletta had een bespottelijken toestand geschapen. Ja, zij zag den spot wel twinkelen in de oogen der vijandigste, al had niemand zich toch kunnen onttrekken aan de ontroering van het reine kindergezang.

Indien mevrouw eerlijk wilde zijn, kon zij het avondgebedje door Aletta gezongen ook niet kwijt.

Ik ga slapen, ik ben moe,
'k Sluit mijn beide oogjes toe,
'k Buig mij biddend voor U neer,
Lieve, trouwe Hemelheer.

Ja, moede kon mevrouw zijn. Moe van de wereld en de zonde. Moe van de begeerlijkheid des levens en de begeerlijkheid der oogen en de grootschheid des levens. Zij had God verlaten en was de wereld gelijkvormig geworden.

Zij wist het anders, zij wist het beter. Mevrouw deed ook

eens belijdenis van haar geloof, zij hoorde het Ds. Kraijenbelt nog zoo ernstig zeggen: „Heb de wereld niet lief, noch hetgeen in de wereld is. Indien iemand de wereld lief heeft, de liefde des Vaders is niet in hem.”

Mevrouw wilde Lotte niet meer ontmoeten. Zij brieschte innerlijk van nijd, omdat dit meisje haar uit haar zoeten dommel had wakker geschud.

Hoe kwam zij zoo dwaas een fijne juf te nemen! Ach, zij kreeg zoo'n goed getuigenis van Lotte ginds van de burgemeestersche en zij vond ook zooveel goeds in dat juffie.

Maar nu moest zij weg. Beslist. Kee moest inspringen. Zij zou de pianojuf vragen. En vandaag nog eene advertentie om een noodhulp plaatsen in de Nieuwe Rotterdammer Courant.

Mevrouw had de zware gobelin gordijnen heel dicht laten schuiven, toen mijnheer naar zijn kantoor ging. „Zeg tegen de dienstboden, man, dat niemand me stoort. Niemand.”

Mijnheer, wat slaperig door het nachtelijk feest, iets later dan anders, gaf Kee vluchtig de boodschap voor de anderen en spoedde zich heen. „Let op de kinderen,” had hij Kee geboden. „Als juf weg is, zijn ze vandaag voor jouw rekening.”

Lotte was vertrokken na een hartelijk afscheid van het keukenpersoneel. Kee verdedigde juf vurig. „Ze had niets gedaan. Aletta zingt zoo dikwijls iets alleen. Juf had haar niet opgestookt.”

Tegen halfnegen ontwaakte Aletta. Maakte broertje haar wakker of voelde zij den afscheidskus, dien juffie haar gaf?

„Juffie, juffie,” kreet het kind. „Juffie.”

„Juffie is uit. Kee blijft hier, liefje.”

„Juffie, juffie,” gilde het kind bijna.

Zij wou niet zwijgen, zij wilde niet aangekleed worden, niet drinken, niet eten. „Juffie, juffie,” dreinde het uren achtereen.

Broertje werd ook onrustig door dit gejammer en Kee, moe van al het gediën en gesleep den halven nacht, verloor haar geduld.

„Dat hou ik niet uit. Ik roep mevrouw.”

„Doe het niet!” raadde Antje. „Ik ken ze al langer dan jullie, maar ze is nijdig als 'n spin als je haar roept. Ze zal zelf wel bellen, heeft ze gezegd.”

Intusschen tobde Aletta maar door. Huilend, pruilend, soms gillend. „Juffie, juffie, mammie, mammie!”

„Hoor eens,” besliste de oude keukenmeid, die ook al ter hulp geroepen was in de kinderkamer. „Wil ik je eens wat zeggen? Dat kind is ziek, hard ziek, en ik roep mevrouw, als jullie geen van allen durven.”

„Neen, dan zal ik wel gaan,” besloot Antje. „Ik zal mevrouw wel 's netjes vertellen dat 't zoo niet gaat.”

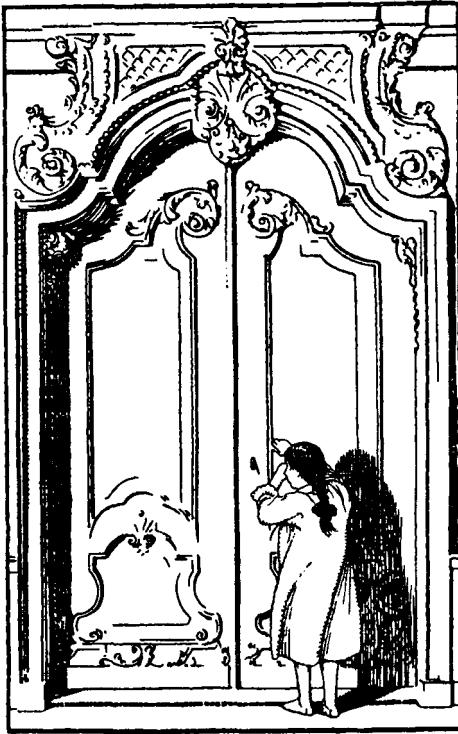
Maar Antje behoefde haar boodschap niet te verrichten. In haar nachtpou, op bloote voetjes, had Aletta zich losgerukt van de inmiddels gearriveerde pianojuf, zij snelde de bovengang door en bombardeerde met de kleine vuistjes moeders slaapkamerdeur. „Mammie, mammie, open, open, mammie, mammie.”

Verschrikt opende mevrouw haar slaapkamer en nu stooft, als een angstig gejaagd vogeltje, het kind in haar armen. „Mammie, bij u, mammie, bij u.”

Mevrouw voelde den heftigen harteklop van het kind onder het dunne kanten ponnetje.

„Maar wat is er dan toch, liefje? Wat is er?”

„Juffie weg,” jammerde Letta. „Juffie weg.”

„Je krijgt een ander juffie. Een heel lief juffie.”

„Ik wil naar juffie.”

Mevrouw belde Kee. „'k Ben duizelig van de hoofdpijn, Kee, probeer jij Letta stil te houden.”

Het meisje wilde het kind opnemen; als een wild katje sloeg zij van zich af. „Mammie, mammie, juffie, juffie.”

Daar kwam Ant aangesloft. „Neem me niet kwalijk, mevrouw, maar Lettie is ziek. Ze heeft koorts.” Kee voegde

er bij: „Juf is bijna den heelen nacht opgeweest, Letta is eerst tegen acht uur ingeslapen.”

Mevrouw keek het kind angstig aan. „Ga den dokter halen,” beval zij met droge stem. „Wil Lettie bij mammie in bed slapen?”

Een uur later verscheen de geneesheer in mevrouws slaapkamer. Hij vond èn moeder èn kind overspannen. „Allebei rust houden, mevrouw, en waar zit uw juffie?”

„Ze is naar huis,” vertelde mevrouw kleurend.

„Roep haar dan telegrafisch terug. Het kind komt niet

tot kalmte voor zij geen vreemde meer bij haar bedje ziet. En u moet zelf ook uw gemak houden."

Mevrouw hield haar gemak niet. Zij wilde Aletta zelf verplegen. Zij verkoos Lotte niet terug te roepen. Hoe, zou zij buigen voor een nietig kinderjuffie? Zij, de vrouw van een man, wiens vloten alle zeeën bevoeren! Het kon toch niet!

De dokter schudde, toen hij den anderen morgen weerkwam, het hoofd:

"U is eigenwijs, mevrouwtje. Dan moet u een verpleegster nemen."

De verpleegster kwam, doch bracht geen kalmte in Letta's onrustige zieltje. Niemand dan moeder mocht haar helpen, in moeders bed verlangde zij te slapen. De koorts steeg bij tijden tot over de veertig graden. Dokter sprak opnieuw zijne afkeuring uit.

"Uw dochtertje heeft zenuwkoorts. Ze heeft zich dien avond overspannen. Ze zong lief, bijzonder lief. Maar de oefening is waarschijnlijk te sterk geweest. Heusch, laat u raden. Roep uw juffie terug."

Het was op den morgen van Willems begrafenis, dat Lotte het dringend telegram ontving: „Kom per eerstkomenden trein terug. Mevrouw."

Moeder en dochter keken elkaar vol diepe verwondering aan. Zij hadden eene doodstijding van Willems sterven gezonden. Zou dit het antwoord zijn? Handelde mevrouw uit medelijden of kwam zij tot inkeer?

"Wat zal ik doen, moeder?" vroeg Lotte met bevende lippen.

"Gaan, m'n kind."

"En u alleen met de anderen laten? Och, ik was al zoo

blij, dat ik nu bij u blijven kon. Ik zal mijn brood hier ook wel verdienen.”

„God roept. Je moet Hem gehoorzamen, lieve. Ziet ge, straks wordt onze Willem uitgedragen. God heeft je gegeven, dat je hem nog levend hebt ontmoet. Nu weer in den strijd, mijn kind. Niemand wordt gekroond tenzij hij wettelijk heeft gestreden.”

Weldra verschenen de vrienden, die Willem tot zijn laatste rustplaats zouden geleiden. Aan dominee had Lotte heel haar wedervaren verteld, en dominee oordeelde als moeder. „God heeft je daar een taak opgelegd, m'n dochter. De Heer zegt: Indien wij ontrouw zijn, Hij blijft getrouw, Hij kan zich zelve niet verloochenen.”

Voordat Willems stoffelijk overschot werd uitgedragen, stonden al de aanwezigen op. Ernstig en vol klonk het psalmgezag boven de gesloten kist:

Maar 's Heeren gunst zal over die Hem vreezen
 In eeuwigheid altoos dezelfde wezen;
 Zijn trouw rust zelfs op 't late nageslacht,
 Dat Zijn verbond niet trouweloos wil schenden,
 Noch van Zijn wet afkeerig d' ooren wenden,
 Maar die, naar eisch van Gods verbond, betracht.

's Middags nog vertrok Lotte naar haar dienst.
 Moeder had in haar kerkboekje een oud versje geplakt.

Wat sucht ge toch, mijn siel?
 Wat soeckt ge in den tijd,
 die u in banden houdt?
 Aij, soeckt de eeuwichheid.

Wat kommer deert u toch?
Wat sucht ge in uw mueren?
Uw huis is enkel stof
't en sal niet lange dueren.

Wat quelt u dan soo seer?
Wat maekt u des bevreesd?
Aen Gods genade is
noch noijt een eind geweest.

XII.

HEB DE WERELD NIET LIEF.

Het had vele dagen geduurd eer de heftige zenuwkoortsen, die Aletta teisterden, afnamen en in deze weken was de arbeid voor Lotte niet licht geweest.

Want ook mevrouw werd ziek. Zij wilde niet gescheiden worden van haar meisje en Lotte vervulde den post van verpleegster met groote toewijding.

Alleen hare tegenwoordigheid had Aletta rust gebracht. Lotte moest voor haar zingen, vertellen van den goeden Herder, voorlezen uit den Kaapschen kinderbijbel en mevrouw hoorde alles aan, terwijl lang onderdrukte verlangens opstegen in haar hart.

Lotte had verteld van Willems heengaan.

Hoe zacht zien wij de vromen
Den dood hier zonder schromen
Blijmoedig tegengaan!

Waar al de vreugd van 't leven
Den zondaar moet begeven,
Daar vangt de vreugd des christens aan.

Mevrouw kon haar tranen niet bedwingen. Ook haar moeder ging juichende naar den hemel.

In 't eerst hinderde mijnheer die „fijnigheid” in zijn vrouw.

Maar hij vond toch, dat zij er liever, zachter en meelevender door werd. Och, als zakenmensch gaf hij zooveel niet om uitgaan.

Wanneer hij thuis maar eene lieve vrouw en schattige kinderen vond. Wanneer zijn lieve meisje maar beter werd.

Aletta werd beter. Hoe loofde mevrouw den Heere.

Och, zij wist dat zij den troost der schuldvergeving nog niet deelachtig was. Zij verachterde in de leer der waarheid, vergat haar Heiland zoolang. Maar wanneer Lotte dan met haar meisje zong:

Jezus neemt de zondaars aan,
Roept dit troostwoord toe aan allen
Die van 's levens rechte baan,
Op den dwaalweg zijn vervallen,

dan vouwde zij vaak krampachtig de handen en bad: „O, Heere Jezus, neem mij aan. Laat mij de wereld niet langer liefhebben.”

Lotte werd ook weer goede vrienden met de Harmsens. Maar nu anders dan vroeger. Zij kreeg kracht om neen te zeggen wanneer de wereld en de zonde wenkte.

De jongens vonden haar saai geworden, doch Rina sloot

zich inniger bij Lotte aan. „Ik heb er ook geen vrede mee, Lotte. Dominee heeft pas nog zoo mooi gepreekt over Paulus' vermaning, dat we de wereld niet gelijkvormig moesten worden. Enkel doleeren helpt niet. Je moet innerlijk doleeren. Want doleeren beteekent eigenlijk klagen over de zonde.”

De oude Harmsens vonden het heerlijk, dat de meisjes Lotte weer als hun vriendin aannamen.

Ach, zij hadden 't zelf zoo druk met hun zaken, dat de opvoeding der kinderen er onder geleden had.

„Dat is toch ook -de wereld en hare begeerlijkheid,” erkenden zij tegen elkaar. „Alles wat we boven den Heere liefhebben is de wereld.”

Lotte kwam ook nog dikwijls bij het oude bakertje, wier krachten snel afnamen. „Maar ik heb mijn tijd gehad, Lotte,” zei ze telkens weer tevreden. „Ik heb Gods Raad gediend, Hij heeft mij verlost van wereld en zonde en nu wacht ik maar stilletjes tot de Heere mij opneemt in Zijne rust.”

„Heb de wereld niet lief,” dat is de levensleuze van Charlotte geworden en zij heeft er zich wel bij bevonden.

Want wie den Heere toebehoort heeft alles.

Wat kon zij met een blij gemoed het psalmlied aanheffen :

Wat vree heeft elk, die Uwe wet bemint!
Zij zullen aan geen hinderpaal zich stooten.
Ik, Heer, die al mijn blijdschap in U vind,
Hoop op Uw heil met al Uw gunstgenooten;
'k Doe Uw geboôn oprecht en welgezind;
Uw liefdedienst heeft mij nog nooit verdrotten.

INHOUD.

Hoofdst.	Bladz.
I. Moeder en dochter	7
II. Het nieuwe leven wenkt	18
III. Ging het goed?	32
IV. Lotte's onrust	40
V. Lotte's oudejaarsavond	50
VI. Pinkstermorgen	70
VII. Door den Herder gezocht	81
VIII. Getrouw in den strijd	92
IX. Verdrukking	98
X. Lotte's thuiskomst	109
XI. Letta's ziekte	115
XII. Heb de wereld niet lief	121